

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

CÜMLEDE ÖBEK-ANLAM İLİŞKİSİNİN KAVRATILMASI YOLUYLA DİL
BE CERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ
(İLKÖĞRETİM II. KADEME ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Hale IŞIK

DANIŞMAN

PROF. DR. MUSTAFA VOLKAN COŞKUN

HAZİRAN - 2012

MUĞLA

T.C.

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

CÜMLEDE ÖBEK-ANLAM İLİŞKİSİNİN KAVRATILMASI YOLUYLA DİL
BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ
(İLKÖĞRETİM II. KADEME ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)

HAZIRLAYAN: HALE IŞIK

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezidir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:25/06/2012

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 19/06/2012

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Salih UŞUN

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Nilgün AÇIK ÖNKAS

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ahmet DUMAN

Haziran, 2012

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Cümlede Öbek-Anlam İlişkisinin Kavratılması Yoluyla Dil Becerilerinin Geliştirilmesi (İlköğretim II. Kademe Öğrencileri Örneği)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/06/2012

Hale IŞIK

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 24/05/2012 tarih ve 26/3 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 25/4 maddesine göre, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Hale IŞIK'ın "**Cümlede Öbek-Anlam İlişkinin Kavratılması Yoluyla Dil Becerilerinin Geliştirilmesi (İlköğretim II. Kademe Öğrencileri Örneği)**" adlı tezini incelemiş ve aday 19/06/2012 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine **oy birliği** ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN

Üye

Prof. Dr. Salih UŞUN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nilgün AÇIK ÖNKAŞ

YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR

Soyadı: IŞIK

Kayıt No:

Adı: Hale

TEZİN ADI:

Türkçe: Cümlede Öbek-Anlam İlişkisinin Kavratılması Yoluyla Dil Becerilerinin Geliştirilmesi

Y.Dil: Development Of Language Skills Through The Teaching Of Sentence Phrase-Meaning Relationship

TEZİN TÜRÜ:

Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

•

○

○

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ:

Üniversite:: Muğla Üniversitesi

Fakülte: Eğitim Fakültesi

Enstitü: Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar:

Tarih:

TEZ YAYIMLANMIŞSA

Yayımlanmadı.

TEZ YÖNETİCİSİNİN:

Soyadı, Adı : COŞKUN, Mustafa Volkan

Unvanı : Prof. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI: 112

TEZİN KONUSU (KONULARI) : Cümlede Öbek-Anlam İlişkisinin Kavratılması
Yoluyla Dil Becerilerinin Geliştirilmesi.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELEER: 1. Dil Becerileri

2.Cümlenin Ögeleri

3. Öbek-Anlam İlişkisi

4. İlköğretim II. Kademe.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELEER: 1. Language Skills,

2. Elements of the sentence,

3. Phrase-Meaning Relationship

4. Second Term of Primary School.

1. Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum. ○
2. Dipnot gösterilmek şartıyla, tezimin bir bölümünün fotokopisi alınabilir. ○
3. Kaynak gösterilmek şartıyla, tezimin tamamının fotokopisi alınabilir. ●

Yazarın İmzası:

Tarihi: 19/06/ 2012

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; öbek-anlam ilişkili cümle tahlilleriyle cümlenin anlamlı birimlerinin tespit edilmesini sağlamak ve araştırmalara dinleme, okuma, konuşma ve yazma (noktalama işaretleri, kompozisyon) becerilerini geliştirme yönüyle farklı bir boyut kazandırmaktır.

Araştırmada, yarı deneme modellerinden tek grup ön test-son test modeli kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, örnekleme oluşturan öğrencilere İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın Atatürk Teması'nda yer alan "Dil Devrimi" adlı metinden seçilen bir paragrafın verilmesi ve öğrencilerden bu paragraftaki etkileyen, etkilenen, vasıta, zaman, mekân ve sebeplerin ifade edildiği birimleri bulmalarının istenmesiyle elde edilmiştir.

Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak seçilen bu paragraf, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı, Muğla il merkezindeki 5 ilköğretim okulu ve Akyaka Beldesindeki 1 ilköğretim okulunun 8. sınıf öğrencilerine verilmiş; onlardan bu paragraftaki etkileyen, etkilenen, vasıta, zaman, mekân ve sebeplerin ifade edildiği birimleri bulmaları istenmiştir. Elde edilen veriler anlamlı birimlerin terim ve anlam adlarıyla değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucu ses-söz dizimi ilişkisini kavrayamadıkları tespit edilen öğrencilere 6 hafta süreyle öbek-anlam ilişkisini kavratmaya yönelik eğitim verilmiştir. Bu çalışma sonucunda öğrencilere başta verilen paragraf tekrar verilmiş; öğrencilerden bu paragraftaki etkileyen, etkilenen, vasıta, zaman, mekân ve sebeplerin ifade edildiği birimleri bulmaları istenmiştir. Elde edilen veriler, anlamlı birimlerin terim ve anlam adlarıyla değerlendirilmiştir. Cümlede öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasının dil becerilerini geliştirmede ne derece etkili olduğu, öbek-anlam ilişkisini kavratmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası elde edilen verileri karşılaştırılarak tespit edilmiştir.

Araştırmada, cümlede öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasının dil becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dil Becerileri, Cümlenin Öğeleri, Öbek-Anlam İlişkisi.

ABSTRACT

This study aims to ensure to detect the meaningful units of sentence with phrase-meaning related sentence analyses and to give researches a different dimension by developing listening, reading, speaking and writing (punctuations, composition) skills.

The research was designed as a one group pre-test post test model of semi experimental model. The data of the research were collected by expecting students to find the units which express effecter, dependent, instrument, time, place and causes after giving a paragraph chosen from the text named "Dil Devrimi" taking place at Kemalism theme of primary school 8th grade Turkish course book to students as the sample of the study.

The paragraph which is proper to the students' level was given to the 8 grade students of five primary schools at Muğla city center and one primary school at Akyaka town at 2010-2011 education year; they were expected to find the units expressing effecter, dependent, instrument, time, place and causes. The collected data were analyzed with suprasegmental units and term names and meaning names of meaningful units. After the evaluation, a six week- instruction was given to students who were detected to be unable to comprehend the sound- syntax relation to teach the phrase-meaning relation. After this study, the paragraph given at the beginning of the study was given again; the students were expected to find the units expressing effecter, dependent, instrument, time, place and causes at this paragraph. The collected data were analyzed with suprasegmental units and term names and meaning names of meaningful units. The effect of instruction of phrase-meaning relation at sentence on development of language skills was found by comparing the data collected before and after the instruction towards instruction of phrase-meaning relation.

At the research, it is found that instruction of phrase-meaning relation effects development of language skills positively.

Some recommendations were given at the end of the study.

Key Words: Language Skills, parts of sentence, phrase-meaning relation, primary school second grade.

ÖNSÖZ

Kişinin içinde bulunduğu çevreyle iletişime geçebilmesi ve çevrede yaşananları algılayabilmesi için, tabiattaki varoluş örüntülerini algılayabilmesi gerekir. Tabiattaki varoluş örüntüleri, cümledeki varoluş örüntülerine benzerler. Bu sebeple cümledeki varoluş örüntülerini anlamlandırmak oldukça önemlidir.

Cümledeki varoluş örüntülerini kavrayabilmek için, cümleyi öbek-anlam ilişkili tahlille ana ve ara anlamlı birimlerine ayırmak gerekir. Cümlelerin öbek-anlam ilişkili tahlillerinin öğrencilere kavratılması, öğrencilerin dört temel dil becerisinin(okuma, yazma, konuşma, dinleme) gelişimine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır.

Bu araştırmada, cümlede öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasının ilköğretim II. kademe öğrencilerinin dil becerilerinin gelişmesine etkisi incelenmiştir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacı ve önemine, sayıtlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde; dil, dil becerileri ve cümlenin öğeleri konularıyla ilgili yayın ve araştırmalardan yola çıkılarak kuramsal çerçeve belirlenmiştir.

Üçüncü bölümde; araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analizinden söz edilmiştir.

Dördüncü bölümde; problem ve alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular yorumlanmıştır.

Son bölümde; bulgular doğrultusunda elde edilen sonuçlara yer verilerek, araştırma kapsamında önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmada faydalanılan eserler kaynakçada belirtilmiş ve “Ekler” başlığı altında; uygulamada öğrencilere verilen metne, ön test ve son test uygulama örneklerine yer verilmiştir.

Lisans ve yüksek lisans dönemimde bana daima yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Volkan Coşkun’a, araştırmamın şekillenmesinde fikirleriyle beni yönlendiren ve destek olan Perihan Gülce Özkaya’ya, maddi manevi her türlü desteği benden esirgemeyen nişanlım Yařar Özlem’e ve aileme gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Hale IŞIK

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLO LİSTESİ.....	VIII
GRAFİK LİSTESİ.....	IX

I. BÖLÜM 1

1. GİRİŞ 1

1.1. PROBLEM DURUMU 2

1.2. PROBLEM CÜMLESİ 2

1.3. ALT PROBLEMLER 2

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI 3

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 3

1.6. VARSAYIMLAR 4

1.7. SINIRLILIKLAR..... 4

1.8. TANIMLAR..... 4

II. BÖLÜM 7

2. KURAM ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 7

2.1. KURAM ÇERÇEVESİ 7

2.1.1. Dil..... 7

2.1.2. Dil Becerileri..... 8

2.1.2.1. Okuma 9

2.1.2.1.1. Okumanın Boyutları..... 10

2.1.2.1.1.1. Okumanın Fizyolojik Boyutu10

2.1.2.1.1.2. Okumanın Zihni Boyutu.....11

2.1.2.1.1.3. Okumanın Çevre Boyutu11

2.1.2.1.1.4. Okumanın Psikolojik Boyutu.....11

2.1.2.1.2. Okumanın Önemi 12

2.1.2.1.3. Okuma Türleri.....	14
2.1.2.1.3.1. Sessiz Okuma.....	14
2.1.2.1.3.2. Sesli Okuma.....	15
2.1.2.2. Dinleme.....	17
2.1.2.2.1. Dinlemenin Önemi.....	17
2.1.2.2.2. Dinleme Türleri.....	18
2.1.2.2.2.1. Etkin Dinleme.....	18
2.1.2.2.2.2. Pasif Dinleme.....	19
2.1.2.2.2.3. Empatik Dinleme.....	20
2.1.2.2.2.4. Eleştirel Dinleme.....	20
2.1.2.2.2.5. Seçerek Dinleme.....	21
2.1.2.3. Konuşma.....	22
2.1.2.3.1. Konuşmanın Unsurları.....	23
2.1.2.3.2. Konuşmanın Önemi.....	23
2.1.2.3.3. Konuşma Türleri.....	24
2.1.2.3.3.1. Hazırlıksız Konuşma.....	24
2.1.2.3.3.2. Hazırlıklı Konuşma.....	24
2.1.2.4. Yazma.....	25
2.1.2.4.1. Yazmanın Önemi.....	26
2.1.2.4.2. Yazma Türleri.....	27
2.1.3. Cümle.....	28
2.1.3.1. Cümle Türleri.....	29
2.1.3.1.1. Yüklem Türüne Göre Cümleler.....	29
2.1.3.1.1.1. İsim Cümlesi.....	29
2.1.3.1.1.2. Fiil Cümlesi.....	30
2.1.3.1.2. Anlamlarına Göre Cümleler.....	30
2.1.3.1.2.1. Olumlu Cümle.....	30
2.1.3.1.2.2. Olumsuz Cümle.....	30
2.1.3.1.2.3. Soru Cümlesi.....	30
2.1.3.1.2.4. Ünlem Cümlesi.....	31

2.1.3.1.2.5. Emir Cümlesi.....	31
2.1.3.1.2.6. Şart Cümlesi.....	31
2.1.3.1.2.7. Gereklilik Cümlesi.....	31
2.1.3.1.2.8. İstek Cümlesi.....	31
2.1.3.1.2.9. Dilek Cümlesi.....	32
2.1.3.1.3. Ögelerin Dizilişine Göre Cümleler.....	32
2.1.3.1.3.1. Kurallı/Düz Cümle.....	32
2.1.3.1.3.2. Devrik Cümle.....	32
2.1.3.1.3.3. Eksilteli Cümle.....	32
2.1.3.1.4. Yapılarına Göre Cümleler.....	32
2.1.3.1.4.1. Basit Cümle.....	32
2.1.3.1.4.2. Birleşik Cümle.....	33
2.1.3.1.4.2.1. Girişik-Birleşik Cümle.....	33
2.1.3.1.4.2.2. İç İç Birleşik Cümle.....	33
2.1.3.1.4.2.3. Şartlı Birleşik Cümle.....	33
2.1.3.1.4.3. Sıralı Cümle.....	33
2.1.3.1.4.4. Bağlı Cümle.....	34
2.1.3.2. Cümlenin Ögeleri.....	34
2.1.3.2.1. Özne.....	34
2.1.3.2.2. Yüklem.....	35
2.1.3.2.3. Nesne.....	36
2.1.3.2.3.1. Belirtili Nesne.....	36
2.1.3.2.3.2. Belirtisiz Nesne.....	37
2.1.3.2.4. Dolaylı Tümleç.....	38
2.1.3.2.5. Zarf Tümleci.....	38
2.1.3.2.6. Edat Tümleci.....	39
2.1.3.2.7. Cümle Dışı Unsur.....	39

2.1.3.3. Öbek.....	40
2.1.3.3.1. Etkileyen.....	40
2.1.3.3.2. Etkilenen.....	40
2.1.3.3.3. Zaman.....	41
2.1.3.3.4. Mekân.....	41
2.1.3.3.5. Vasıta.....	41
2.1.3.3.6. Sebep.....	41
2.1.3.3.7. Tarz.....	42
2.1.3.4. Cümlede Öbek-Anlam İlişkisi.....	42
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	46
III. BÖLÜM.....	47
3. YÖNTEM.....	47
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	47
3.2. EVREN.....	47
3.3. ÖRNEKLEM.....	47
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	48
IV. BÖLÜM.....	50
4. BULGULAR VE YORUMLAR	50
4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	50
4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	51
4.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	53
4.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	54
V. BÖLÜM.....	59
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	59
5.1. SONUÇLAR	59
5.2. ÖNERİLER	60
KAYNAKÇA	62

EKLER.....	68
EK – 1: UYGULAMADA KULLANILAN METİN.....	69
EK – 2: ÖN TEST UYGULAMA ÖRNEKLERİ	70
EK – 3: SON TEST UYGULAMA ÖRNEKLERİ	82
EK – 4: ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ.....	94

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyete ve okullara göre dağılımı.....48

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Ön Test Verilerine Göre Öğelerin Bulunma Oranları.....	50
Grafik 2: Son Test Verilerine Göre Öğelerin Bulunma Oranları.....	55
Grafik 3: Son Test Verilerine Göre Erkeklerin Başarı Oranları.....	57
Grafik 4: Son Test Verilerine Göre Kızların Başarı Oranları.....	57

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan canlı bir varlıktır. Ergin'e (2003: 3) göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.

Dilin temeli cümledir. Coşkun'a (2008: 240-242) göre; Konuşmanın söz dizimi, anlamlı cümle unsurlarından, cümle unsurları da anlamlı kelime guruplarından meydana gelir. Sözlü olarak doğru bir cümle oluşturabilmek için, önce iyi bir kelime ve kelime birliktelikleri hazinesine sahip olmak; buna bağlı olarak, bunların bir araya getiriliş kurallarını bilmek; başka bir deyişle hem sözlük içi bilgisine hem de söz dizimi kuralları bilgisine vakıf olmak gerekir.

Bir cümlenin unsurlarına genel anlamda öbek denir. Bir dil anlamlı birimler olan seslerden meydana gelir. Sesler bir araya gelerek bağımlı ve bağımsız morfepleri oluşturur ve böylece kelime meydana gelir. Birkaç kelime bir araya gelerek öbekleri oluşturabildiği gibi, tek bir kelime de bize çağrıştırdıklarıyla öbek olabilir.

Anlam örüntüsünü anlayabilmek için cümledeki varoluşları algılamak gerekir. Cümle varoluşlardan meydana gelir. Dolayısıyla cümledeki bütünü oluşturan varoluşlar, kâinattaki düşünceye ve duyguya bağlı varoluşlara benzerler.

Duygu ve düşünceleri ifade eden varoluş örüntüleri, etkileyenler, etkilenenler, etkileme ve etkilenmelerin meydana geldiği zaman ve mekânlar, etkileme ve etkilenmelerin oluşturduğu vasıta ve sebepler ve diğerleridir.

Tezin bu bölümünde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları sunulmuş, ayrıca araştırmada önemli olan bazı kavramlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Araştırmamız, dört temel dil becerisini geliştirmede katkısı olduğunu düşündüğümüz cümlede öbek-anlam ilişkisini kapsamaktadır. Cümlede öbek-anlam ilişkisi, bir cümleden yola çıkarak hayatı algılama ve tabiatta olanları kavrama açısından çok önemlidir.

Türkiye’de cümlenin ögeleri konusunda yapılan çalışmalar genellikle terim kargaşası üzerinde odaklanmıştır. Söz gelimi; kimi kaynağın özne tanımına diğer bir kaynak karşı çıkmış ayrıca cümle ögelerini ayırma yöntemleri hususunda anlaşmazlıklar söz konusu olmuştur. Öbek anlam ilişkisi üzerine yapılmış hiçbir çalışma yoktur. Konuyla ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olması, anlamı dikkate almayarak şekle bağlı kalınması bizi böyle bir uygulamalı çalışma yapmaya sevk etmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim II. kademe öğrencilerinin cümlenin ögelerini ayırma konusundaki eksiklikleri, bu eksikliklerin giderilmesinde öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasının rolü ve bunun dil becerilerinin gelişimine etkileri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

1. İlköğretim öğrencileri, cümleyi ögelerine ayırmada, en çok hangi ögeyi bulmakta zorluk yaşamaktadırlar?
2. Cümleyi ögelerine ayırmada öğrencinin sözdizimi kurallarını kavrayamamış ve dört temel dil becerisini geliştirememiş olmasından kaynaklanan eksiklikler nelerdir?
3. Cümleyi ögelerine ayırmada sadece şekle bağlı kalmaktan kaynaklanan eksiklikler nelerdir?
4. Öğrencilerin cümleyi ögelerine ayırma konusundaki ilk çalışmaları (ön test) ile öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasından sonraki çalışmaları (son test) arasında gelişme var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; öbek-anlam ilişkili cümle tahlilleriyle cümlenin anlamlı birimlerinin tespit edilmesini sağlamak ve araştırmalara dinleme, okuma, konuşma ve yazma (noktalama işaretleri, kompozisyon) becerilerini geliştirme yönüyle farklı bir boyut kazandırmaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Sözdizimi, dilbilgisi çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bir dilin çözümlenmesi bütünüyle olmasa bile, büyük ölçüde sözdizimi sorunlarının açıklığa kavuşmasına bağlıdır. Bu nedenle sözdizimi çalışmaları her zaman güncelliğini korumaktadır. Türkçe öğretiminin hedeflerinden biri de sözdizimi kurallarını doğru kavramış bireyler yetiştirmektir.

Cümlenin öğelerini öğrenmenin ilk koşulu, cümleyi oluşturan öbeklerin duygu dünyalarına inerek o cümleyi bütünüyle anlamlandırmak, dönüşümler yaparak yapılandırmak ve sonrasında cümlenin felsefi boyutunu ortaya koymaktır. Bu sebeple, cümleyi oluşturan öğeler büyük önem arz etmektedir. Öğeleri tam manasıyla kavrayan bir kişi, cümleyi doğru ana ve ara anlamlı birimlerine ayıracak, cümleden yola çıkarak onun mana derinliğine ulaşacak ve hayatını anlamlandıracaktır. Çünkü bir cümleyi keşfetmek, hayatı keşfetmektir. Ne var ki yapılan çalışmalarda anlam hep göz ardı edilmiş, bu sebeple de bilgiler somutlaştırılmadığından kalıcı izli öğrenmeler gerçekleştirilememiştir.

Bu araştırma, ilköğretim öğrencilerinin cümlenin öğelerini bulma konusunda, öbek-anlam ilişkisinin ne derece etkili olduğunun belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu uygulamalı çalışma sonucu elde edilecek nesnel bulgular, sözdizimi kurallarının daha iyi kavratılarak dört temel dil becerilerinin geliştirilmesi için verilen eğitime farklı öneriler getirmemize imkân sağlayabilir.

1.6. Varsayımlar

Araştırmada,

- Öğrencilere cümlenin öğelerini bulmaları için seçilen metnin, öğrencilerin düzeyine uygun olduğu,
- Analiz edilecek metnin, öğrencilerin cümleyi öğelerine ayırma esnasında yaptığı yanlışlıkları tespit edebilmemize uygun olduğu,
- Öbek-anlam ilişkisini kavramanın öğrencilerin yaptığı yanlışlıkları ya da eksiklikleri düzeltecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Araştırma,

- a) Araştırma, 2010 – 2011 eğitim – öğretim yılı; Muğla il merkezindeki 5 ilköğretim okulu ve Akyaka beldesindeki 1 ilköğretim okulu ile sınırlıdır.
- b) Araştırma, cümleyi öğelerine ayırmada öbek anlam-ilişkisinin etkililiği boyutuyla ve uygulamalarda toplanan verilerle sınırlıdır.
- c) Araştırma, ön test ve son test verilerinin elde edilmesinde kullanılan 5 cümleden oluşmuş paragraf ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Araştırmada geçen bazı kavramların tanımları aşağıda verilmiştir:

Okuma: İnsanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları sembollerin duyu organları yoluyla algılanıp, beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi işlemidir (Yalçın, 2002: 47).

Dinleme: Konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir (Demirel, 1999: 33).

Konuşma: Dinleyicilere bilim, sanat, edebiyat, vb. konularda bilgi vermek amacıyla yapılan söyleşi, konferans (TDK, 2005: 1212- 1213).

Yazma: Yazma; duyguların, düşüncelerin, isteklerin, tasarıların yazılı olarak ifade edilmesidir (Öz, 2006: 251).

Cümle: Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir (Karahana, 2008: 44).

Özne: Tümcede yargının oluşmasını sağlayan kişi ya da nesneye özne denir (Atabay, Özel ve Çam, 2003: 31).

Yüklem: Sözdizimi bakımından eyleme, eylemsiye, eylem görevli sözcüklere yüklem denir (Gencan, 2001: 103).

Nesne: Cümlede öznenin yaptığı işten etkilenen varlığa nesne denir (Ulaş, 2003: 12).

Zarf Tümleci: Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesidir (Karahana, 2008: 57).

Dolaylı Tümleç: Bu tür tümleçler, yüklem anlamını bütünleyen, yönelme, kalma, çıkma durumlarından birinde bulunan tümleçtir (Atabay, Özel ve Çam, 2003: 58).

Edat Tümleci: Yüklem anlamını amaç, araç, birliktelik, özgürlük yönlerden tamlayan, edatlarla kurulmuş tümleçlere edat tümleci denir (Ulaş, 2003: 17).

Öbek: Bir cümlenin unsurlarına genel anlamda öbek denir.

Etkileyen: Eylemin gerçekleştiği esnada etkileyecek olan unsurdur.

Etkilenen: Eylemin gerçekleştiği esnada etkilenecek olan unsurdur.

Zaman: Eylemin gerçekleştiği zamanı ifade eden unsurdur.

Mekân: Eylemin gerekleŖtiđi mekânı ifade eden unsurdur.

Vasıta: Eylemin hangi vasıtayla gerekleŖtiđini ifade eden unsurdur.

Tarz: Eylemin gerekleŖme biimini, Ŗeklini ifade eden unsurdur.

Sebep: Eylemin hangi sebeple gerekleŖtiđini ifade eden unsurdur.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KURAM ÇERÇEVESİ

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili kuram çerçevesine, yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.1. Dil

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan canlı bir varlıktır.

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2005 : 526) dil, “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.” olarak tanımlanmıştır.

Ergin'e (2000: 7) göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık, milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese, bin yıllar boyunca gelişerek meydana gelmiş bir sosyal kurum, seslerden örülmüş bir ağ, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemidir.

Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy (2007: 2) dili, “ Duygu, düşünce, dilek ve tasarılarımızı başkalarına aktarmaya; başka bir deyişle, herhangi bir niyetin açığa vurulmasına, dolayısıyla bir zihinden başka bir zihne aktarılmasına yarayan bir işaretler sistemi” şeklinde ifade etmiştir.

Yangın (1999:2) dili, “ Bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak duygu, düşünce ve isteklerin, başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir araç” olarak tanımlamaktadır.

Özbay'a (2006 : 1) göre dil, “ Genel anlamıyla insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en güçlü araçtır. Bu araç, hayatın hemen bütün alanlarında türlü düşünceleri, duyguları, tutumları, inançları, değer yargılarını anlama ve

anlatmada; yaşanan olaylarla ilgili bilgileri, kültür birikimini aktarmada kullanılmaktadır.”

Aksan (1997: 13) dili, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünülenu aktarma dizgesi olarak tanımlamıştır.

Uzun'a (2000:3) göre, dilin iki özelliği vardır. Birincisi, insan zihninin ürünü olması, ikincisi de insan yaşamının ilk dönemlerinde edinilmesidir.

Coşkun ve Açık'a (2004) göre, dilin iki ana işlevi bulunmaktadır. Bunlardan biri, toplumun fertlerinin birbirleriyle olan iletişimini sağlamak; diğeri ise, kültür taşıyıcılığıdır.

İletişimde dilin önemi çok büyüktür. Bir dil, ne kadar çok işlenirse, o kadar çok zenginleşir. Dil zenginleştikçe, o toplumda yaşayan insanların duygu ve düşünce dünyaları da zenginleşir ve insanlar daha çok algılama, kavrama ve yorumlama becerisine sahip olurlar. Toplumda iletişim kurabilme, insanları eğitebilme, tabiatı şekillendirebilme ve düşünce üretimi, yani her şey dile bağlıdır (Coşkun, 2008:243).

İletişimin en önemli unsurlarından biri dil olduğuna göre, dil eğitiminin amacı, insanların iletişim becerilerini en üst seviyeye çıkarmak olmalıdır. Çünkü etkili iletişim becerisine sahip insanlar, dil bilinçli insanlardır. Dil bilincine sahip bireyler nitelikli bir dil eğitimiyle, duygu ve düşüncelerini geliştirebilecek; kendilerini çevrelerine en iyi şekilde ifade edebileceklerdir.

2.1.2. Dil Becerileri

Dil, toplumdaki bireylerin birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan bir araçtır. Dili etkili kullanma hem birey hem de toplum açısından gereklidir. Toplum bir bakıma bir iletişim ağı gibidir. Çünkü bireyler ihtiyaçlarını gidermek için başkalarıyla iletişim kurmak zorundadır. İletişim ise, anlama ve anlatmaya dayalı bir süreçtir. Bu süreçte, dilin temel becerilerinden konuşma ve yazma, iletişimin anlatma boyutunu; okuma ve dinleme ise, anlama boyutunu oluşturur. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8.

Sınıflar) İlköğretim Programı'nda (MEB, 2006:10), temel dil becerileri oranları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

TEMEL DİL BECERİLERİ	ORAN (%)
Dinleme/İzleme	15
Konuşma	20
Okuma	30
Yazma	20

Görüldüğü gibi dil becerileri, bireylerin yaşamlarının her safhasında oldukça önemli bir yere sahiptir. O halde, eğitimin öncelikli amacı, dil becerilerinin etkili bir biçimde kazandırılması olmalıdır.

2.1.2.1. Okuma

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) İlköğretim Programı'nda (MEB, 2006: 10), bireylerin günlük yaşantılarının %30'unu okuyarak geçirdikleri belirtilmiştir. Çünkü eğitim-öğretim yaşantılarımızın çok büyük bir kısmını okuma oluşturmaktadır.

Özbay (2007: 4)'a göre okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin, beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir.

Yalçın (2002: 47) okumayı, "insanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları sembollerin duyu organları yoluyla algılanıp, beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi işlemi" olarak tanımlar.

Çongur (1995: 54) okumayı, "her dilin alfabesinde yer alan harflerle yazma ve konuşmaya şekil ve yön veren işaretlerin, zihinde görme ve işitme organlarıyla ortaklaşa yürüttüğü bir faaliyet" olarak kabul eder.

Kavcar, Oğuzkan ve Sever (2005: 41)'e göre okuma, “bir yazıyı; sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir.”

Demirel (1999: 119) okumayı, bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği olarak tanımlamıştır.

Ünalın'a (2001: 86) göre okuma, bir yazıyı, kelimeleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve diğer öğeleriyle görme, algılama ve kavrama eylemidir.

Öz (2006: 211) ise okumayı, gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek, bunların anlamlarını kavrama ve seslendirme olarak tanımlamıştır.

2.1.2.1.1. Okumanın Boyutları

Okuma işlemi, gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketleri ve zihnin yazılı sembolleri anlamasıyla oluşur. Okuma yoluyla, yazar ile okuyucu arasında bir bağ kurulur ve yazarın iletmek istediği mesajın ne olduğunu anlaması istenir. (Demirel, 2000:59) Buradan anlaşıldığı üzere okuma işlemi, vücutta bulunan birden fazla merkezin devreye girdiği bir süreçtir. Vücudun organik bir çalışmasının ürünü olan okumanın fizyolojik, zihni, çevreyle ilgili ve psikolojik unsurları bulunmaktadır. Etkili bir okuma becerisinin kazandırılması, bu unsurların birbirleriyle uyum içinde gelişmesine bağlıdır.

2.1.2.1.1.1. Okumanın Fizyolojik Boyutu

Ünalın'a (2001: 90) göre, okuma davranışının oluşması ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar, gözümüz ve onu hareket ettiren göz kaslarımızın, okuma eğitiminin önemli unsurlarını oluşturduğunu göstermektedir. Gözümüz ve göz kaslarımızın hareketleri ile ilgili olan “netlik alanı, okuma mesafesi, netlik açısı” gibi kavramlar da okumanın fizyolojik unsurları arasında yer almaktadır.

2.1.2.1.1.2. Okumanın Zihnî Boyutu

Görme eylemi sonucunda, görülenlerin zihinde algılanması ve kavranması süreci okumanın zihnî unsurlarını oluşturmaktadır. Çetin'e (2008: 15) göre, "Okumanın amacına ulaşabilmesi; okuyucunun okunanları anlayabilmesi, yorumlayabilmesi, eski bilgilerle yeni bilgileri karşılaştırabilmesi ve bir sonuca ulaşabilmesi, ancak zihinde gerçekleşen işlemlerle mümkün olur. Bu yönüyle zihnî unsurlar, okuma becerisinin temelini oluşturmaktadır."

2.1.2.1.1.3. Okumanın Çevre Boyutu

Kişiler belli bir kültür düzeyinde eğitildiği için, ailesinin, arkadaş çevresinin, basının ve okulunun içinde yer aldığı çevre, bireyin okuma becerisini kazanması ve geliştirmesi sürecinde oldukça önemlidir. Okuma bireysel bir etkinlik olmaktan ziyade toplumla da ilgili olduğu için, okuma eğitiminin gelişmesinde çevrenin özellikle de aile bireylerinin etkisi büyüktür. Eğer aile içindeki bireyler okuma alışkanlığına sahipse ve okumaya önem veriyorsa, çocuğunu okuma başarısı artacaktır.

2.1.2.1.1.4. Okumanın Psikolojik Boyutu

Dökmen (1994: 9-10), okuma etkinliğinin, çok sayıda psikolojik sürecin katkısıyla ortaya çıktığını belirtmiş ve söz konusu bu süreçlerden belli başlılarını, şöyle sıralamıştır:

1. Okuma, bir iletişim sürecidir.
2. Okuma, bir algılama sürecidir.
3. Okuma, bir öğrenme sürecidir.

Arzu (2006: 12)'ya göre, bireyin okuma eylemini gerçekleştirmesi ve iyi bir okuma seviyesine ulaşmasında, psikolojik yapının da etkisi büyüktür. Kişinin fizyolojik özelliklerinin gelişmesi yanında, zihin ve duygu açısından da belli bir düzeye gelmesi gereklidir.

Çetin'e (2008: 16) göre, parçalarüstü birimlerden vurgu ve ton, sese duygu değeri kazandırarak, okuyucunun duygu ve düşünce dünyasını yansıtır, metnin duygu ve düşünce dünyasına girip giremediğini gösterir. Bu durum, parçalarüstü birimlerin psikolojik temelli unsurlar olduğunu göstermektedir.

Özkaya'ya (2012: 18) göre, okumanın psikolojik boyutu, okuma etkinliğinin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi için son derece önemlidir. Diğer boyutlarla birlikte okumanın psikolojik boyutunun geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalar, bireyin okuma becerisini üst noktaya çıkarabilmektedir

2.1.2.1.2. Okumanın Önemi

Okuma, bireyin yaşamı boyunca en çok kullandığı etkinliktir ve diğer dil becerilerinin gelişmesinde, önemli bir yere sahiptir. Çongur (1995: 54), anlama, dinleme ve konuşmada, okumanın dikkate alınacak önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Okuma becerisine sahip olmak; konuşma, yazma, dinleme ve anlama becerilerini de geliştireceğinden, sadece Türkçe derslerinde değil, diğer derslerde de öğrencinin başarısına yön verir.

Yapılan bilimsel araştırmalara göre, öğrendiklerimizin %1'ini tatma duyusu, %1,5'unu dokunma duyusu, %3,5'unu koklama duyusu, %11'ini işitme duyusu ve %83'ünü de görme duyusu yoluyla edinmekteyiz. Bu sonuçlara göre, göze ve kulağa hitap eden okumanın öğrenmede $\%83 + \%11 = \%94$ gibi önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Bu verilerden yola çıkacak olursak, öğrenme büyük ölçüde okumaya bağlıdır (Aytaş, 2003: 155).

Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. (Özbay, 2007: 4)

Okuma, günlük hayatın her alanında karşımıza çıkan bir iletişim etkinliğidir.

Dökmen (1994: 5), okuyarak, günümüzde büyük boyutlara ulaşmış bilgi birikiminden yararlanabileceğimizi ve diğer insanlarla iletişim kurabileceğimizi;

bütün bunların ise, daha rahat yaşamamıza ve çevremize yararlı olmamıza katkıda bulunacağını belirtmiştir.

Akçataş (2002: 308)'a göre de öğrenmek, deneyimleri paylaşmak, günlük dertlerden uzaklaşmak ve rahatlamak için okumaya ihtiyaç vardır.

Dökmen (1994: 23), okuma ilgisinin kaynağını, okuma amaçlarını su şekilde sıralamıştır:

1. Eğlenmek için,
2. Ruhsal gelişme için,
3. Tutumlarını güçlendirmek için,
4. Yeni bilgi edinmek için,
5. Eski bilgileri örgütlemek için,
6. Bir savunma mekanizması olarak kullanmak için.

Okuma, çeşitli konularda kişiye bilgi birikimi sağlar; baksana insanların hayat deneyimlerinden yararlanma imkânı verir; çeşitli olayları, durumları, olguları tam ve doğru bir şekilde anlama becerisi kazandırır. Duyguların, düşüncelerin, hayallerin, isteklerin güzel, etkileyici, açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılabilmesinin ilk şartı da öncelikle bunları tam ve doğru olarak anlayabilmektir. O hâlde okuma, etkileyici bir sözlü ve yazılı anlatımın anahtarı durumundadır (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2007: 257).

Akyol (2006: 29)'a göre okuma, insanın yeni kelimeler öğrenerek, anlayışlar kazanarak, hayaller oluşturarak, yaratıcılığını geliştirerek ufkunu genişletir ve derinleştirir; Özbay (2007: 2)'a göre de, dil ve kişiliği sistematik olarak geliştirmenin en etkili araçlarından birisidir.

Okumanın önemi konusundaki görüşler incelendiğinde, uzmanların, okumanın hem dil gelişimine hem de kişilik gelişimine katkısı olduğunu savundukları görülmektedir.

2.1.2.1.3. Okuma Türleri

Okuma türleri, sesli ve sessiz okuma olmak üzere ikiye ayrılır. Bu iki okuma arasındaki fark, sesin ve konuşma organlarının okuma eylemi gerçekleştiği sırada kullanılıp kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Sesli okumada görme ve seslendirme eylemleri birlikte gerçekleştiği için, sessiz okumaya oranla hız daha düşüktür. Sesli ve sessiz okuma arasındaki bir diğer fark ise, sessiz okumada okuyucunun sadece anlaması söz konusuysen, sesli okumada anlamayla birlikte anlatmanın da gerçekleşmesidir.

2.1.2.1.3.1. Sessiz Okuma

Sessiz okuma, konuşma organlarını kullanmadan metnin anlamının göz ve zihin ilişkisi kurarak kavranmasıdır (Aktaş ve Gündüz, 2004: 27).

Demirel (2000: 66) sessiz okumayı, ses organlarından herhangi birini hareket ettirmeden gövde ve baş hareketleri yapmadan yalnız gözle yapılan okuma olarak tanımlamıştır. Sessiz okuma, sadece göz ve zihin etkinlikleri ile yapıldığından, sesli okumaya oranla daha hızlıdır. Dolayısıyla, anlamı kavrama da daha çabuk gerçekleşir. Dökmen (1994: 28), sessiz okumada okuyucunun, belli yazı gruplarını bir bütün hâlinde algıladığı için, anlama katkısı az olan bağlaç ve benzeri türde kelimeleri okuyarak zaman kaybetmediğini; takılma ve geriye dönmelerin hemen hemen hiç olmadığını ve sessiz okumanın, sesli okumaya oranla daha yüksek okuma hızlarına erişebileceğini belirtmiştir.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 65) sessiz okumanın amacı, “öğrencilerin akıcı ve hızlı okumalarını sağlamak” olarak belirtilmiştir.

Sağlıklı bir sessiz okuma becerisinin temelinde, sağlıklı bir sesli okuma becerisi yatmaktadır. Çünkü sessiz okuma becerisi, sesli okuma becerisinden sonra

kazanılmaktadır. Sesli okumanın kuralları tam olarak kavranılmadan, sessiz okumanın amacına ulaşması güçtür (Çetin, 2008: 16).

2.1.2.1.3.2. Sesli Okuma

Sesli okuma, gözle algılanıp zihinle kavranan kelime ve kelime gruplarının, konuşma organları tarafından seslendirilmesidir (Özbay, 2007: 18).

Öz'e (2006: 212) göre, sesli okuma, bir yazının, dinleyenlerin duyabileceği ve zevkle dinleyebileceği yükseklikte bir sesle okunmasıdır. Bu çeşit okuma, öğrencilerin okumayı öğrenmelerinde, okuma hızlarını arttırmalarında ve okunanı dinleyerek anlam ve zevk duymalarında önemli rol oynar.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 65) sesli okumanın amacı, "öğrencilerin okunan metinde geçen kelimelerin nasıl telâffuz edildiğini ve hangi bağlamda kullanıldığını anlamalarını sağlamak" olarak belirtilmiştir. Kavcar ve diğerleri (2005: 44)'ne göre sesli okumada başlıca amaç, yazının doğru ve konuşma dilinin özelliklerini yansıtacak biçimde seslendirilmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için ise, okumanın zihinsel, fizyolojik ve psikolojik unsurlarının uyum içinde olması gereklidir. Anlamın doğru kavranması ile doğru seslendirmeler yapılır ve vurgu, ton, ezgi, durak gibi prosodik unsurlar sağlıklı yansıtılır. Böylece, sesli okumanın etkileyciliği artar, dinleyicinin de okunanı doğru olarak kavraması, aynı zamanda dinlemeden zevk alması sağlanır.

Sesli okumanın, sessiz okuma becerisine basamak teşkil etmesinin yanında çeşitli işlevleri vardır. Dökmen (1994: 28)'e göre sesli okuma, sessiz okumada sahip olunan problemleri belirlemede teşhis aracıyla kullanılır; bir yazının, bir şiirin keyifle, yavaş yavaş okunması durumunda eğlendirir; hemen her toplumda, fakat daha çok, okuma yazma oranının düşük olduğu gelişmekte olan toplumlarda sosyal ve kültürel işleve sahiptir. Çiftçi (2000: 178-184)'e göre sesli okuma; öğrencinin okuma gelişimini belirleme, dinleyenlerde ilgi ve haz uyandırma, doğru telâffuz alışkanlığı geliştirme, dinleyenleri fikrî faaliyete sevk etme, standart konuşma dilinin özelliklerini kazandırma, öğrencinin sosyalleşmesine yardım etme gibi pek çok işleve sahiptir. Özbay (2007: 18)'a göre sesli okuma, öğrencilerin okuma seviyesini

belirlemeye yardımcı olurken, dinleyenlerin zihinsel faaliyetlerinin gelişmesine de katkı sağlar, öğrencilerin düzgün konuşma yeteneğini geliştirir; Kavcar ve diğerleri (2005: 43)ne göre ise, öğrencilerin iyi dinleme alışkanlıkları kazanmalarında da etkili olur. Çongur (1995: 56), sesli okurken görme ve işitme organlarımızın birlikte çalıştığını, böylece hem kavramamızın daha kolaylaştığını, hem de söyleyiş ve ifade zenginliğine ulaştığımızı belirtmiştir.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 24-29) okuma becerisine ait amaçlar, “okuma kurallarını uygulama, okuduğu metni anlama ve çözümlenme, okuduğu metni değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, okuma alışkanlığı kazanma” başlıkları altında toplanmış; “okuma kurallarını uygulama” amacına yönelik olarak, sesli okuma becerisine ait kazanımlar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1. Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
2. Akıcı biçimde okur.
3. Kelimeleri doğru telâffuz eder.
4. Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
5. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.

Özkaya'ya (2012: 20) göre, kişinin kendisiyle ve diğer çevre insanlarıyla iletişim kurmasını sağlayan sesli okumanın ilk koşulu; kelimeleri doğru telaffuzla kusursuz söylemek, doğal ve standart dile uygun, konuşur gibi okumaktır. Bu sebeple, sesli okumada akıcılık büyük bir önem arz etmektedir. Akıcı bir sesli okuma, dinleyicilerde konuya ilgi ve okuma zevki uyandırır.

Demirel (2003: 81-82)'e göre, iyi bir sesli okuma çalışmasının nitelikleri şunlardır:

- Yazarın bildirmek istediği anlamı dinleyiciye aktarmak,
- Harfleri doğru okumak,

- Sözcükleri doğru okumak, doğru vurgulamak,
- Okurken anlam bütünlüğünü bozmadan duraklamak.

2.1.2.2. Dinleme

Gündelik yaşamda birçok bilgiyi dinleyerek elde ederiz. Dinleme, bilgi almanın önemli yollarından biri olmakla beraber; sağlıklı bir iletişimin gerçekleşebilmesinde de etkilidir.

Dinleme, “Konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.” (Demirel, 1999: 33).

Özbay (2006: 5) da dinlemeyi, “Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisidir.” şeklinde tanımlamıştır.

Adalı (2003: 32), dinlemenin tanımını için “Gönderilen bir iletiyi alma ve yorumlama sürecidir.” demiştir.

Sever (1997: 11) ise, “İşittiğimizi almak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamak.” şeklinde dinlemenin tanımını yapmıştır.

Ünalın’a (2001: 71) göre, dinleme, kişinin tercihine bağlı, seçerek ve isteyerek algıladığı sesler bütünüdür.

Dinleyerek anlama süreci; dinleyen kişinin dışarıdan gelen ses kümeleri içerisinden, dilsel nitelikli olanları ayırt etmesiyle başlayan, daha sonra dilsel nitelikli bu ses kümelerini, zihinsel bir işleme tâbi tutarak sözlü metnin bağlamı çerçevesinde, bilgiye dönüştürüp geri bildirim sürecini, yine ilgili bağlam çerçevesinde başlatabilme becerisidir (Onan, 2005: 158).

2.1.2.2.1. Dinlemenin Önemi

Anadili öğreniminin bir basamağı olan dinleme, sosyal yaşamda ilişkilerin düzenleyicisi, okul yaşamında da başarı için önemli bir etkidir (Temur, 2001: 62).

Mackay (1997: 9), dinlemenin önemini belirtirken “Dinlemek başarının anahtarıdır. Diğerlerinin söylediklerini sadece duymamızdan fazlasını sağlar. Dinlemek yeni ufuklar açar. Ayrıca öğrenmenin de anahtarıdır.” demiştir. Dinlemedeki başarısızlık ise bazen olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu durumda iletişim bozuklukları ortaya çıkabilir.

Toplumun ayakta tutan, gelişmesini sağlayan, toplumun fertlerinin birbirleriyle iyi iletişim kurabilmeleridir. Burada iletişim kavramıyla ifade edilmek istenen, üretici iletişim, bir başka deyişle bilgi ve görgü aksettirici iletişimdir. Aile, çevre ve okul yoluyla bilgi ve görgü sahibi olan bireyler, kazandıkları bilgileri kullanarak, duygularını dengeleyebilen, nerede, ne zaman, niçin ve nasıl davranacağını belirleyebilen bireylerdir (Coşkun, 2007).

2.1.2.2.2. Dinleme Türleri

2.1.2.2.3.1. Etkin Dinleme

Etkili dinleme tüm bedenimizle gerçekleşen bir dinleme şeklidir. Bu tür dinlemelerde dinleyici olan kişinin, konuyu kesin bir şekilde anlaması gerekir. Etkin dinlemeye aktif dinleme de denilmektedir. Etkin dinleme öğrencinin ilettiğini doğru anlamamızı sağlar; edilgen (pasif) dinlemenin aksine öğrenci ile etkileşimi gerektirir ve aynı zamanda öğrenciye öğretmenin onu anladığını gösteren geri iletiyi verir (Gordon, 1999: 60).

Ünalın (2001: 73), aktif dinleme hakkında, “Bazıları buna katılımlı dinleme derken bazıları da iletişimli dinleme diyor. Batı ülkelerinde bu dinleme türü, sözlü iletişim kurmanın temeli olarak kabul edilmektedir. Aktif dinlemede geri iletim esastır. Aktif dinlemenin diğer bir üstünlüğü, örtük anlamları ortaya çıkarmak için iyi bir imkân sağlamasıdır.” demiştir. Aktif (etkin) dinleme becerilerinin en büyük düşmanı da insanların sıklıkla kullandıkları “iletişim engeli” niteliği taşıyan davranışlardır. Emretme, gözdağı verme, ahlak dersi verme, öğüt verme, mantık yoluyla inandırma, yargılama, eleştirme, suçlama, övme, teşhis koyma, ad takma, gülünç duruma düşürme, sorgulama, güven vermeye çalışma, teselli etme, konuyu değiştirme gibi davranışlar, tipik iletişim engelleridir (Özer, 1996: 59).

Aktif dinleyici, sadece fikirleri akılda tutmaya çalışan, pasif bir algılayıcı konumunda olamaz. Bu tür dinlemede dinleyici hem düşünce üretmeli hem de bu düşünceleri sözel ve sözel olmayan yollarla ifade ederek paylaşma yoluna gitmelidir. Aktif dinlemenin dışarıdan görülebilen işaretleri şunlardır:

1. Hislerin fiziksel olarak ortaya konması.
2. Dinleyici grup üyeleriyle işbirliği yapılması.
3. Dinlenenlerin onaylanıp onaylanmadığına dair hareketlerin sergilenmesi.
4. Uygun şekilde dinlemeye yönelik hareketler.
5. Dinlenenle ilgili sorular sormak.
6. Uygun açıklamalar ve eklemelerde bulunmak (Akyol, 2006: 4).

Kişiler karşısındaki kişiyle diyalog kurarak anlamlı bir ilişki kurar ve kendi iç dünyalarına kapanıp kalmazlar. Aktif dinleme kişiye daha derin ve doyurucu ilişkiler kurma imkânı sağlar (Özbay, 2005: 78). Bunun yanında öğrenmeyi kolaylaştırmada, sorgulamayı yüreklendirmede, öğrencinin düşünme, tartışma, soru sorma ve araştırmasında güçlü bir araçtır (Gordon, 1999: 72).

Aktif dinleme kişileri altı özelliğe teşvik eder: Dikkat verme, adaleti koruma, yansıtma, açıklık getirme, özetleme ve paylaşma. Bu yetenekler aktif düşünceyi ayarlamaya, çeşitli teknikler ve davranışlara sahip olmaya katkıda bulunur (Hoppe, 2006: 1).

2.1.2.2.3.2. Pasif Dinleme

Pasif dinleme, yaygın olarak kullanılan bir dinleme türüdür. Gönderilen mesajlara, herhangi bir sözlü tepki vermeyi gerektirmemektedir (Özbay, 2005: 80).

Cihangir (2004: 47), pasif dinlemeyi etkisiz dinleme olarak adlandırarak şunları söylemektedir: “Bireylerin kullandıkları dinleme davranışları, iletişimi güçleştiriyorsa ya da iletişimi engelliyorsa, dinleme davranışının etkisiz olduğundan

bahsedilebilir. Etkili dinleme becerisinde yer alan; karşıdaki kişiyi dinlemeye ve anlamaya hazır olma, mesajlarına dikkat etme ve etkili sözsüz mesajlar kullanma gibi davranışların gösterilmemesi dinlemeyi etkisiz hale getirmektedir. Etkisiz dinleme olarak kabul edilen dinleme türleri; yetersiz, kalıplaşmış, yüzeysel, görünüşte, seçerek, duyguya saplanarak, savunucu ve tuzak kurucu dinleme olarak belirtilmektedir.”

2.1.2.2.3.3. Empatik Dinleme

Empati, kendimizi başkaların yerine koyarak, onların duygu ve düşüncelerini anlamak ve karşımızdakiyle özdeşim kurabilmektir. Günlük yaşamın hemen hemen her kesiminde empatik anlayış, insanları birbirine yaklaştırma ve iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda, anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler (Dökmen, 2005: 146-147).

Empatik dinleyiş ise, bir kişinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmek için kendimizi onun yerine koyarak dinlemedir. Bir başka deyişle empatik dinleme kişiyi anlamak amacıyla kullanılan aktif dinlemededir. Bu bağlamda empatik dinleme, etkin dinlemenin temelini oluşturmaktadır (Cihangir, 2004: 38). Çünkü etkin dinleme becerisini kullanmak isteyen bir kişinin, kendini bir an için karşısındaki kişinin yerine koyması gerekmektedir. Etkin dinleme becerisini kullanan kişinin, karşısındakiyle aynı duygulara sahip olması gerekmemektedir; fakat karşısındakinin duygularını anlaması ve anladığını ona uygun yollarla geri iletmesi oldukça önemlidir (Özer, 1996: 58). Geri bildirim sadece sözlü olarak ifade edilenlere yönelik değil kişinin yüz ifadesi, beden duruşu, ses tonu gibi tüm tepkilerine de yönelik olabilir (Telman-Ünsal, 2005: 96).

2.1.2.2.3.4. Eleştirel Dinleme

Eleştirel dinleme, bir bakıma dinlenenlerin doğru olup olmadığını kontrol etmektir. Dinlemeyi, düşünsel, eleştirel bir süreç olarak benimsersek, kendi düşünsel eylemimizi de denetim altına alabiliriz. Eleştirel dinleme, dinlediklerimizin doğru ve mantığa uygun olup olmadıklarını belirlemektir (Özbay, 2005: 79).

Eleştirel dinleme yaparken, öncelikle anlamak için dinlemek ve bunu yaparken yargılayıcı tutumdan uzak olmak gerekmektedir. Açık bir zihinle dinlemenin eleştirel dinlemeyle tamamlanması önem kazanmaktadır. Açık bir zihinle dinlemek söylenenleri daha iyi anlamayı, eleştirel bir şekilde dinlemek de söylenenleri daha iyi analiz edip değerlendirmeyi sağlar (Cihangir, 2004: 39).

Eleştirel dinleme, bir bakıma dinlediklerimizin doğruluğunu belirlemektir. Akyol (2005: 13), eleştirel dinlemenin özellikle günümüzde önem kazandığını, çünkü okumanın az olduğu ve medyanın insanları çok yönlü etkilemeye çalıştığı bir çağda yaşadığımızı, her gün yüzlerce propaganda veya ikna edici konuşma ve görsel sunuyla karşı karşıya kaldığımızı belirterek; bilgi verici metinlerin yargılanması, siyasal söylemlerin değerlendirilmesi ve filmlerin yorumlanması gibi pek çok hususun, eleştirel dinleme becerisi gerektirdiğinden bahsetmektedir.

2.1.2.2.3.5. Seçerek Dinleme

Kişiler, dışarıdan gelen seslerin hepsini değil bu seslerin bir kısmını dinlemektedir. Seçerek dinleme, bir insanın ne aradığını bilmesi ve ona göre dinlemesidir (Yalçın, 2002:131).

Seçici dinlemenin gerekli ve faydalı olduğu yerler de vardır. Çünkü insan, her zaman konuşulanların hepsini aynı dikkatle dinleyemez. Birçok alanda gerekli olan 80/20 kuralından, dinleme için de bahsedilebilir. Buna göre aslında düşüncelerin %80'i, konuşmanın %20'sinde söylenir. Öyleyse iyi bir dinleyici, konuşmada gerçekten çok önemli olan %20'lik kısmı dikkatle seçebilmelidir (Özbay, 2005: 81).

Tabiatta bulunan birçok varlığın farklı sesleri vardır ve günlük yaşantıda insan kulağına çevreden aynı anda birden fazla ses gelebilir. Bu seslerin gürültü haline gelmemesi için bireyler seçerek dinleme türünü kullanma yoluna gitmektedirler.

2.1.2.3. Konuşma

Konuşma, insanlar arasındaki en önemli iletişim ve etkileşim aracıdır.

Konuşma, Türkçe Sözlük'te (TDK, 2005: 1212- 1213); “Dinleyicilere bilim, sanat, edebiyat, vb. konularda bilgi vermek amacıyla yapılan söyleşi, konferans” olarak tanımlanmıştır.

Konuşma, düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 2003: 88).

Çongur'a (1999: 23) göre konuşma, dille gerçekleşen bir bildirişme hadisesidir.

Konuşma duygu, düşünce ve dileklerin görsel, işitsel ögeler aracılığı ile karşımızdakine iletmek, açıklamak, dışa vurmaktır (Taşer, 2000: 27).

Konuşma, kişinin duygu ve düşüncelerini sözle bildirmesidir (Ünalın, 2001: 111).

Öz'e (2006: 194) göre, konuşma, dil aracılığıyla gözlemleri, düşünceleri, duyguları ve bilgileri anlatma işlemidir.

Güneş (2003: 202) konuşmayı, “ Etkili ve kolay anlaşılır sözlerle gerçekleştirilen konuşma faaliyetine hitabet / sözlü anlatım sanatı denir.” şeklinde ifade etmektedir.

Kantemir (1997: 51) konuşmayı, “ Düşünce, fikir, duygu ve hayallerimizi, dinleyicilerimize iletmek için, kelimeleri iyi seçebilmekten, ses ve vücut hareketlerimizden yararlanmak” olarak tanımlarken; Ağca (1999: 71) “ Konuşma, insanın kendisini, sağladığı birikimlerden de yararlanarak kusursuz bir söz diliyle dinleyicilere yansıtmasıdır.” demektedir.

Coşkun (2000: 126-130) ise “ Fonetikte konuşma, seslerin bir araya gelmesiyle oluşan bir olaydır. O halde konuşma, ses dalgalarının toplamıdır.” demektedir.

2.1.2.3.1. Konuşmanın Unsurları

Ağca'ya (1999: 9) göre konuşma, şu temel unsurları içermelidir:

Konuşan (Konuşmacı) : İletişimde “gönderen” olarak ifade edilen konuşmacı, bilgiyi, fikri ve düşüncüyü üreten ve bunları başkalarına iletmek isteyen kişi / kişiler, yani kaynaktır.

Dinleyen (Dinleyici) : Gönderilen fikir, düşünce ve bilgiyi alan ve bunların içeriğine göre tavır sergileyen kişi veya kişilerdir.

Konuşulan (Konu) : Konuşmacının fikir, düşünce, duygu, bilgi ve her türlü ürettiğidir.

Konuşma Biçimi: Kaynak kişinin, iletmek istediği bilgi, fikir, düşünce veya duyguların gönderilme biçimidir. Bu da yazı, işaret ve herhangi bir şekilde kullanılan sözlü anlatım biçimleriyle olmaktadır.

Mekân: Konuşmacının, dinleyicilerin ve iletmek istenenlerin aktarıldığı ortamdır.

Konuşma ve dinleme eylemi, söz konusu unsurlara bağlı olarak gerçekleşir. Dinleyenler ile konuşmanın gerçekleştirildiği ortam, aynı zamanda konuşmacı üzerinde etkili olan unsurlardır. Konuşmacı, bu unsurları dikkate alarak konuşmasını gerçekleştirmelidir (Sargın, 2006: 10).

2.1.2.3.2. Konuşmanın Önemi

Konuşma ile ilgili tanımlar incelendiğinde; tanımların hepsinde de duygu, düşünce ve hayallerin kolay, anlaşılır ve etkili bir biçimde aktarılmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu nedenle toplum hayatının her alanında nitelikli konuşma becerisine sahip olmak önem taşımaktadır.

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde iletişim sınırları neredeyse ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla sağlıklı ilişkilerin kurulabilmesi için kişinin konuşma becerisini en üst seviyeye çıkarması gerekmektedir.

2.1.2.3.3. Konuşma Türleri

2.1.2.3.3.1. Hazırlıksız Konuşma

Kişinin günlük hayatı içinde herhangi bir ön hazırlık yapmadan okulda, sokakta, iş yerinde, evde, dinlenme zamanlarında, ikili ilişkilerin gerçekleştiği her türlü ortamdaki konuşmalarıdır. Bu tür konuşmalarda, herhangi bir ön hazırlık olmadığı için, ifade edilen her türlü duygu ve düşünceler, kişinin o zamana kadar edindiği bilgi birikimine dayanmaktadır (Sargın, 2006: 13).

Günlük yaşantımızın her anında hazırlıksız konuşma eyleminde bulunduğumuz için ifade ettiğimiz duygu ve düşüncelerimiz kültür seviyemizin derecesine göre karşımızdakileri etkileyecektir. Konuşmalarımız bizim can kulağıyla dinlenen bir insan olmamızı sağlayabileceği gibi, konuşmaya başladığında ortamdan uzaklaşan insan haline de getirebilir. Bu sebeple, günlük yaşantıda saygın bir kişi olmak bireylerin konuşmalarıyla doğrudan ilgilidir.

Hazırlıksız konuşmalarda uyulması gereken bazı kurallar vardır. Bunlardan en önemlileri; Standart Türkçe ile akıcı bir biçime konuşmak, vurguları ve ses tonumuzu iyi ayarlamak, karşıdaki kişileri sözlerini kesmeden sabırla dinlemek, nezaket kuralları çerçevesinde karşıdakilerin düşüncelerine saygılı ve hoşgörülü olmaktır.

2.1.2.3.3.2. Hazırlıklı Konuşma

Belli bir konu hakkında araştırmalar yapıp, bilgi, belge ve çeşitli kaynaklara dayanarak, teknik detayları belirlenip plânlanmış bir şekilde sunulan konuşmalardır. Hazırlıklı konuşmaların, hazırlıksız yapılan konuşmalara göre, dinleyicileri etkileme, onlar üzerinde olumlu izlenimler bırakma ve onları yönlendirme ihtimali daha yüksektir. Bu tür konuşmaların, belli bir zaman harcanarak hazırlanması, konuşmanın defalarca provasının yapılabilmesi ve konu hakkındaki eksikliklerin giderilmesi konuşmanın etkileyciliğini artıran özelliklerdendir (Sargın, 2006: 13-14).

Birçok hazırlıklı konuşma türü vardır. Bunlardan bazıları, konferans, panel, açık oturum, forum, vb. konuşma türleridir.

Hazırlıklı konuşma esnasında, konuşmacının iyi bir plan yapması gerekmektedir. Bunun için konuşmacı, hitap edeceği kitleyi, konuşacağı zamanı ve ortamı göz önünde bulundurarak konuşmasının içeriğini hazırlamalıdır. Hazırlıksız konuşmada olduğu gibi hazırlıklı konuşmalarda da konuşmacı, nezaket kuralları çerçevesinde, Standart Türkçe ile akıcı bir biçimde konuşmalı, vurguları ve ses tonunu iyi ayarlamalıdır.

2.1.2.4. Yazma

Dil eğitimi bireyin konuşma, yazma, okuma, dinleme etkinliklerini kapsar. Dil eğitimin amacı bireylerin dil becerilerini geliştirerek onların iletişim yeteneklerinin arttırılmasına yardımcı olmaktır. Yazılı anlatım becerisi iletişim araçlarının en etkili olanıdır. Yazı insanlığın belleğidir, yazının düşüncüyü bulup saptamada, zenginleştirip boyutlandırmada büyük payı vardır (Özdemir, 1999).

Öz'e (2006: 251) göre yazma, duyguların, düşüncelerin, isteklerin, tasarıların yazılı olarak ifade edilmesidir. Türkçe öğretiminin önemli bir alanını oluşturan yazma, bilgidен çok becerileri gerektirmektedir. Bu beceriler ise, uygulama ile kazanılır.

2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Yazma becerisinin gelişmesi ile birlikte bireylerin bilgiyi transfer etme, kendi düşünceleri ile bilgiler arasında bağlantı kurma ve metnin yapısında tutarlılık sağlama imkânları artmaktadır. Yazılı anlatım becerisinin gelişmesi ile birlikte öğrencilerde estetik bir duyarlılık ön plana çıkmakta, yazılı anlatımın ilim olarak

algılanma durumu, yerini sanatsal bir duruş ve duyuşa bırakmaktadır (Ungan, 2007:462).

2.1.2.4.1. Yazmanın Önemi

Çağdaş eğitim yaklaşımlarının başında gelen yaşayarak öğrenme ilkesi, diğer dil becerilerinin eğitiminde olduğu gibi, yazma eğitiminde de kendisini göstermektedir. Çünkü yazma eğitimi, kendi içinde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma ve problem çözme becerisine sahip olma, Türkçeyi doğru ve güzel kullanma gibi etkinlikleri bir arada uyum içinde kullanmayı gerektirir. Kişilerin gördüklerini, düşündüklerini, yaşadıklarını, hayallerini, isteklerini amacına uygun bir şekilde ifade etme becerisi kazanmaları, onların hayatın her alanında daha başarılı olmalarını sağlamaktadır.

Güneş (2007: 161-162), yazmanın önemini şu şekilde özetlemiştir:

- Yazma, zihinsel süreçlerin harekete geçirilmesini, düşüncelerin düzenlenmesini, cümlelere aktarılmasını ve böylece iletişim kurulmasını kolaylaştırır.
- Yazma, düşüncelerin kâğıt üzerine dökülmesini sağlamaktadır. Kâğıt üzerine dökülen düşünceler daha kolay incelenmekte, karşılaştırılmakta, genişletilmekte, yeniden düzenlenmekte ve sistemli hâle getirilmektedir. Bu düzenleme işlemi öğrencinin hem düşüncelerini hem de zihin yapısını düzenlemesini getirmektedir.
- Yazma, düşünceleri sorgulama, gözden geçirme, tartışma, yeniden anlamlandırma ve yazılı tartışmayı kolaylaştırmaktadır.
- Yazma, düşünmeyi geliştirmekte, çalışmalarda ve öğrenme sürecinde zihnin merkeze alınmasını sağlamaktadır.
- Yazma, düşünceleri inceleme, karşılaştırma, sorgulama işlemlerine yardım etmekte ve düşünceler hakkında düşünmenin kapısını açmaktadır. Böylece çok yönlü düşünme biçiminin geliştirilmesini sağlamaktadır.

- Yazma, birçok duyguya dokunmayı getirmektedir. Duyu organıyla alınan anlamlar öğrenciyi etkilemekte ve öğrenci duygularını yazarak ifade etmektedir.
- Öğrencilerin gözledikleri, dinledikleri ve okuduklarını yazmaları daha iyi anlamalarını getirmektedir.

2.1.2.4.2. Yazma Türleri

Yazma türleri; betimleyici yazma, hikâye edici/öyküleyici yazma, inandırıcı/ikna edici yazma, karşılaştırmalı yazma, paylaşarak/işbirliği yaparak yazma, planlı yazma ve sorgulayıcı yazma olmak üzere yedi farklı kategoride gösterilmektedir (Karagül, 2010: 43).

Betimleyici yazma; bir nesnenin, bir yerin veya bir kişinin dış görünüşü hakkında yazılan yazıdır. Bu yazılarda gözlem ve ayrıntılar önemlidir (Tuncer, 2009:140). Bu nedenle betimleyici yazma, öğrencilerin gözlem ve ayrıntılara dikkat etme becerisini geliştirmede önemli bir etkidir. Bununla birlikte, betimleyici yazma çalışmaları, öğrencilerin gözlemedikleri olay, olgu, nesne veya kişileri yazı dilinde etkili bir şekilde tanımlamasını ve anlatmasını sağlamakta; böylelikle öğrenciler, gözlemlerini doğru ve etkili biçimde yazı diline aktarma becerisi kazanmaktadırlar.

Hikâye edici/öyküleyici yazma, genellikle anılardan yola çıkarak bir dönemi, kişi, olay, durum, yer ve zaman unsurlarına bağlı kalarak yazıya aktarmayı gerekli kılan yazmadır. Bu yazma türünde gösterilen başarı, hikâye türüne olan ilgi ve tutum ile doğru orantılıdır. Bu nedenle, öğrencilerin hikâye edici/öyküleyici yazma becerilerini geliştirebilmek için öğrencilerin hikâye türüne olan ilgi ve tutumlarını olumlu yönde etkileyecek etkinlikler ve uygulamalar yapılmalı; öğrencilerin düş dünyasını geliştirecek ve onların ilgisini çekebilecek hikâyelerle tanışması sağlanmalıdır.

İnandırıcı/ikna edici yazma; bir konu üzerinde öne sürülen düşüncelerin gerekçeleriyle birlikte anlatılması esasına dayalı bir anlatıdır. Bu tür anlatım gerçek ve hayale bağlı olarak gerçekleştirilir (Tuncer, 2009:140).

Karşılaştırmalı yazma; birden çok olay, olgu, yer, nesne veya kişinin benzer ve ortak yönlerini ele alarak yazıya aktarma işlemidir. Bu yazma türü, öğrencilerin karşılaştırma yapma; olay, olgu ve varlıkların olumlu ve olumsuz yönlerini görebilme ve olay, olgu ve varlıklara farklı açılardan bakabilme becerisi kazandırmada oldukça etkilidir.

Paylaşarak/işbirliği yaparak yazma, birden fazla öğrencinin bir konuyu sürece ve plana uygun olarak yazmasını gerektiren bir yazma türüdür. Bu yazma türü, öğrencilerin planlı yazma ve işbirliği halinde çalışma yeteneğini geliştirmektedir.

Planlı yazma; öğrencilerin bireysel ya da grup hâlinde bir konuyu iş bölümü yaparak veya bütünü birliktede yazma çalışmasıdır. Planlı yazmada ön hazırlık, taslağı oluşturma ve değerlendirme çalışmaları yapılır (Tuncer, 2009:140).

Sorgulayıcı yazma, öğrencinin bir konuya eleştirel bir gözle bakarak ve onu farklı bakış açılarıyla ele alarak yazıya aktarması işlemidir. Bu yazma türünde öğrenci, bir konu ile ilgili duygu ve düşüncelerini konunun olumlu ve olumsuz yanlarını tutarlı bir şekilde anlatarak yazıya aktarmaktadır.

2.1.3. Cümle

Dilin temelini oluşturan cümleler, günlük yaşamda bütün dil becerilerini uygulama esnasında ihtiyaç duyduğumuz kelime gruplarıdır.

Ergin'e (2002: 398) göre cümle, bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur.

Banguoğlu (1998: 522) cümle ile ilgili olarak, kendi kendine yeten bir yargı bir cümle sayılır. Demek ki cümlenin temeli bir bağıntısız yargıdır demiştir.

Karahan'a (2008: 44) göre "Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir."

Atabay, Özel ve Çam'a (2003: 9) göre "Bir ya da birçok sözcükten oluşan yargılı anlatım biri tümcedir."

Delice'ye (2003: 133) göre "Bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde haber, dilek, oluş veya bildirme yoluyla ifade eden; çekimli bir fiille veya sonuna cevher fiili getirilen bir isimle kullanılan kelimeler dizisine cümle denir."

Ediskun (2005: 323) cümleyi içinde ya bir tek bağımsız yargı ya da yeteri kadar yan yargıyla bir tek temel yargı bulunduran kelime dizisi olarak tanımlamıştır.

Gencan'a (2001: 100) göre, bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir isteği, bir yargıyı, bir olayı anlatmak için kurulan sözcük dizisine cümle denir.

Emre (1954) ise cümleyi, istediğimizi anlatan tam manalı söz parçaları şeklinde tanımlamıştır.

Coşkun'a (2008: 240-242) göre; Konuşmanın söz dizimi, anlamlı cümle unsurlarından, cümle unsurları da anlamlı kelime guruplarından meydana gelir. Sözlü olarak doğru bir cümle oluşturabilmek için, önce iyi bir kelime ve kelime birliktelikleri hazinesine sahip olmak; buna bağlı olarak, bunların bir araya getiriliş kurallarını bilmek; başka bir deyişle hem sözlük içi bilgisine hem de söz dizimi kuralları bilgisine vakıf olmak gerekir.

2.1.3.1. Cümle Türleri

Cümleler, kendini oluşturan sözcüklerin anlamlarına, cümlede buldukları yerlere, türlerine göre değişik özellikler gösterir. Cümleler genel olarak 4 başlık altında incelenir:

- Yüklemin Türüne Göre Cümleler
- Anlamlarına Göre Cümleler
- Ögelerin Dizilişine Göre Cümleler
- Yapılarına Göre Cümleler

2.1.3.1.1. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

2.1.3.1.1.1. İsim Cümlesi

Yüklemi isim ya da isim soylu sözcük olan cümlelerdir (Ulaş, 2003: 33).

“Babası, geçkin yaşına rağmen, hâlâ dinç, güzel bir adamdı.”
(A.H.Tanpınar/Mahur Beste:76)

2.1.3.1.1.2. Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli fiillerden oluşan cümlelerdir (Ulaş, 2003: 34).

“Bu Adana seyahati onun için de tam bir ihtilâl koparmıştı.”
(A.H.Tanpınar/Mahur Beste:79)

2.1.3.1.2. Anlamlarına Göre Cümleler

2.1.3.1.2.1. Olumlu Cümle

Yüklemin bildirdiği işin yapıldığını ya da yapılacağını bildiren cümlelerdir. Türkçede isim ve fiil bütün cümleler olumludur. Bunlar birtakım eklerle olumsuz yapılırlar (Ulaş, 2003: 35).

“Gerçi bu şehri o hikâyelerde bulmak mümkündür.” (A.H.Tanpınar/Mahur Beste:65)

2.1.3.1.2.2. Olumsuz Cümle

Yargının gerçekleşmediğini veya gerçekleşmeyeceğini bildiren cümlelerdir (Ulaş, 2003: 35).

“İçindeki yaşama kudretini şaşkın bir hayretle körü körüne itaatta boş yere harcamıyordu.” (A.H.Tanpınar/Mahur Beste:72)

2.1.3.1.2.3. Soru Cümlesi

Eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğini soran ya da öteki öğelerinden birinin durumunu öğrenme amacına yönelik cümlelerdir (Ulaş, 2003: 35).

“İnsan birisini bu kadar severse nasıl darılır?” (A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:159)

2.1.3.1.2.4. Ünlem Cümlesi

Heyecan, şaşma, korku, hayranlık, üzüntü, sevinç, vb. duyguları anlatan, yargılı ya da yargısız cümlelerdir (Ulaş, 2003: 38).

“Bırakın bu meseleleri!” (A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:166)

2.1.3.1.2.5. Emir Cümlesi

Yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş cümlelerdir. Yargıyı emir biçiminde bildiren cümlelerdir (Ulaş, 2003: 38).

“Burnunuzun dibinde olan şeylere bakın.” (A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:166)

2.1.3.1.2.6. Şart Cümlesi

Yan cümlenin yüklemine şart kipiyle (-se, -sa) çekimlendiği cümlelerdir. Eylemin gerçekleşmesini bir şarta bağlar (Ulaş, 2003: 38).

“Okuma bilseydim, şimdi, aranızda bulunmak şerefine sahip olamazdım.”(Peyami Safa/Yalnızız:36)

2.1.3.1.2.7. Gereklilik Cümlesi

Yüklemi gereklilik kipiyle (-meli, -malı) çekimlenmiş cümlelerdir. Bu cümleler eylemin yapılmasının gerekli olduğunu ifade eder (Ulaş, 2003: 39).

“Yetimlikten kurtulmak için unutmamız.” (A.H.Tanpınar/Mahur Beste:87)

2.1.3.1.2.8. İstek Cümlesi

Yüklemi istek kipiyle (-e, -a) çekimlenmiş cümlelerdir (Ulaş, 2003: 39).

“Hem ben kendi annem değildim ki kendime başka baba seçeyim...”
(A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:112)

2.1.3.1.2.9. Dilek Cümlesi

Yüklemi dilek-şart kipi ile (-se, -sa) çekimlenmiş cümlelerdir (Ulaş, 2003: 39).

“Ah elimde bir kalem olsaydı da yazsaydım.” (Peyami Safa/Yalnızız:66)

2.1.3.1.3. Ögelerin Dizilişine Göre Cümleler

2.1.3.1.3.1. Kurallı / Düz Cümle

Yüklemi sonda bulunan cümlelere düz / kurallı cümle denir (Ulaş, 2003: 45).

“Bir müddet sonra arkasından bakarak düşündüm.” (A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:106)

2.1.3.1.3.2. Devrik Cümle

Yüklemi sonda bulunmayan cümlelere devrik cümle denir (Ulaş, 2003: 45).

“Güzel saattü doğrusu.” (A.H.Tanpınar/Mahur Beste:25)

2.1.3.1.3.3. Eksiltili Cümle

Anlatıma çekicilik kazandırmak amacıyla yüklemi düşürülmüş cümlelerdir. Bu cümlelerde yüklem zihnen tamamlanır (Ulaş, 2003: 45).

“Yahut beklediği bir miras...”(A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:93)

2.1.3.1.4. Yapılarına Göre Cümleler

2.1.3.1.4.1. Basit Cümle

Yapısında isim veya fiil cinsinden tek yüklem bulunan cümle, basit cümledir (Karahana, 1999: 61).

“Edip Hoca gençliğinde politikaya girmişti.” (A.H.Tanpınar/Beş Şehir:59)

2.1.3.1.4.2. Birleşik Cümle

Birleşik cümle, bir ana cümle ve cümlenin anlamını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümle ile kurulur (Karahan, 1999: 61).

2.1.3.1.4.2.1. Girişik – Birleşik Cümle

Bünyesine aldığı fiilimsi ve şart ekiyle cümlenin herhangi bir unsuruna yahut cümle içinde bir kelime türüne dönüştürülmüş cümleleri barındıran birleşik cümle türüdür (Delice, 2003: 143).

“Samim cevap almaktan ümidini kesince, telefonu kapadı ve bir an hareketsiz kaldı.” (Peyami Safa/Yalnızız:135)

2.1.3.1.4.2.2. İç İçe Birleşik Cümle

Bir cümlenin herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer aldığı cümledir (Karahan, 1999: 63).

“- Bugün Cezmi ile buluşacak, dedi.” (Peyami Safa/Yalnızız:136)

2.1.3.1.4.2.3. Şartlı Birleşik Cümle

Yan cümlesi dilek-şart kipi ve ek fiilin şartıyla çekimlenmiş birleşik cümlelerdir (Ulaş, 2003: 42).

“Bana öyle geliyordu ki kulağımı biraz daha iyi versem, yıldızlarla ne konuştuğumu duyacaktım.” (A.H.Tanpınar/Beş Şehir:46-47)

2.1.3.1.4.3. Sıralı Cümle

Tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur (Karahan, 1999: 66).

“Roma, şan ve şevketinin içinde maddî hazlarla sarhoş fütûhatlarını yaptı, müesseselerini kurdu, kanunlarını düzetti.” (A.H.Tanpınar/Beş Şehir:31)

2.1.3.1.4.4. Bağlı Cümle

Bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış cümleler topluluğudur (Karahan, 1999: 64).

“Sen bazan zalim olursun, fakat Talihin kolu bir kere büküldükten sonra mevsimler kadar muntazam ve velût işlersin.” (A.H.Tanpınar/Beş Şehir:300)

2.1.3.2. Cümlenin Öğeleri

Kurt’a (1998: 19) göre, cümleyi oluşturan sözcük ya da sözcük öbeklerine öge denir.

Mehmedoğlu’na (2001: 61) göre, cümlede kullanılan ve herhangi bir soruya cevap olan kelime veya kelime grubuna cümle ögesi denir.

Gülensoy (1995: 203) ise, cümlenin anlaşmasında görev yüklenmiş olan kelimelere cümlenin unsurları denir, şeklinde tanımlar yapılmıştır.

2.1.3.2.1. Özne

Atabay, Özel ve Çam’a (2003: 31) göre “Tümcede yargının oluşmasını sağlayan kişi ya da nesneye özne denir.”

Delice (2003: 138) özneyi, yüklemi kılış fiilinden oluşan cümlelerde eylemi gerçekleştiren, yüklemi oluş fiilinden meydana gelen cümlelerde olan veya gerçekleşen, yüklemi ek fiilli isim unsuru olan cümlelerde bildirilen ve yüklemi ettirgen kılış fiilli cümlelerde eylemi yaptıran isim unsurudur, şeklinde tanımlamıştır.

Ergin’e (2002: 399) göre “fail, fiili yapan veya olan unsurdur.”

Hatiboğlu (1972: 110) özne ile ilgili olarak, çekimli eylemin veya bazı eylemsilerin meydana gelmesini sağlayan kişidir, demiştir.

Karahan’a (1999: 49) göre özne, cümlede yapanı veya olanı karşılayan unsurdur.

Ulaş'a (2003: 5) göre özne, cümlede bildirilen işi yapan ya da yargıya konu olan varlıklardır.

Ediskun'a (1963: 332) göre "Cümlede eylemi meydana getiren veya bir şey olan kelimedir, kelime grubudur; kelime niteliğinde morphemler veya fonemdir." şeklinde özne tanımları yapılmıştır.

Bir cümlede özneyi bulmak için yükleme "kim?" ve "ne?" soruları sorulur.

"Behçet Bey bütün eski, güzel, renkli ve kıymetli şeyleri severdi."

Özne

(A.H.Tanpınar/Mahur Beste:17)

2.1.3.2.2. Yükleme

Atabay, Özel ve Çam'a (2003: 20) göre "Cümlede yargı bildiren çekimli eyleme yükleme denir."

Ulaş'a (2003: 1) göre yükleme, iş, oluş, kılışı ifade eden veya durumla ilgili olan ögedir.

Karahan'a (1999: 46) göre yükleme, cümlede yargı bildiren çekimli unsurdur.

Delice (2003: 134) yükleme için, cümlenin tek temel ögesi olan yükleme, aynı zamanda özelliklerine göre cümlelerde bulunacak olan diğer unsurlarında belirleyicisidir, demiştir.

Gencan'a (1975: 103) göre "Sözdizimi bakımından eyleme, eylemsiye, eylem görevli sözcüklere yükleme denir."

Hatiboğlu'na (1972: 101) göre "Eylem çekimine girmiş sözcüğün tümcedeki görev adını yükleme olarak belirtmiştir."

"Yan cephe meselesini ise daha Şehzade Camii'nde halleder."

Yükleme

(A.H.Tanpınar/Beş Şehir:168)

2.1.3.2.3. Nesne

Atabay, Özel ve Çam'a (2003: 51) göre "Yüklemi geçişli eylemle kurulmuş tümcelerde, yüklem anlamını tümleyen, açıklayan tümlece nesne denir."

Karahan'a (2008: 52) göre "Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir."

Hatiboğlu'na (1972: 129) göre, eylemin anlamını, çok yakından tamamlayan, etkileyen yalın veya belirtme durumunda bulunan tümlece nesne denir.

Delice'ye (2003: 139) göre nesne, geçişli fiilin tesir ettiği şahsı veya şeyi gösteren veya karşılayan cümle unsurudur.

Ulaş'a (2003: 12) göre "Cümlede öznenin yaptığı işten etkilenen varlığa nesne denir." Tanımları yer almaktadır.

2.1.3.2.3.1. Belirtili Nesne

Delice (2003: 139) belirtili nesneyi, geçişli kılış fiilinin yüklem olmasından dolayı cümlede zorunlu olarak bulunması gereken nesne daha çok -ı belirtme durum ekli olarak bulunur ve cümle içinde belirtili nesne adını alır, şeklinde tanımlamıştır.

Hatiboğlu'na (1972: 132) göre, geçişli eylemin anlamını bütünüyle tamamlayan ve doğrudan doğruya eylemi etkileyen tümlece belirtili nesne denir.

Karahan'a (1999:53) göre belirtili nesne, yükleme eki taşıyan nesnedir.

Ulaş'a (2003: 12) göre belirtili nesne, belirtme hali eki olan "-i" yi almış olan nesnelere denir.

Atabay, Özel ve Çam'a (2003: 56) göre belirtili nesne, yüklemi geçişli eylemlerden oluşan tümcelerde eylemi doğrudan etkileyen, belirtme durumunda bulunan nesnedir.

Bir cümlede belirtili nesneyi bulmak için ise yükleme “kimi?” ve “neyi?” soruları sorulur.

“Onların sayesinde devirlerin sert hayatı yumuşuyordu.”

Belirtili Nesne

(A.H.Tanpınar/Beş Şehir:182)

2.1.3.2.3.2. Belirtisiz Nesne

Delice (2003: 139) belirtisiz nesne için, eksiz isim unsurunun nesne olması durumunda belirtisiz nesne terimi kullanılır, demiştir.

Hatiboğlu’na (1972: 129) göre, geçişli eylemle yalın durumda kullanılan tümlece belirtisiz nesne denir.

Atabay, Özel ve Çam’a (2003: 53) göre belirtisiz nesne, yüklemi geçişli eylem olan tümcedeki yalın durumda bulunan nesneye denir.

Ulaş’a (2003: 12) göre, ismin –i hali ekini almamış, yalın haldeki nesneye belirtisiz nesne denir.

Karahan (1999: 53) da belirtisiz nesneyi, yükleme eki almayan nesnelere olarak tanımlamıştır.

Bir cümlede belirtisiz nesneyi bulmak için yükleme “kim?” ve “ne?” soruları sorulur.

“Yazık ki bu mimarîden pek az şey kaldı.”

Belirtisiz Nesne

(A.H.Tanpınar/Beş Şehir:188)

2.1.3.2.4. Dolaylı Tümleç

Atabay, Özel ve Çam'a (2003: 58) göre "Bu tür tümleçler, yüklem anlamını bütünleyen, yönelme, kalma, çıkma durumlarından birinde bulunan tümleçtir."

Delice (2003: 139) dolaylı tümleci, fiilin yerini ve yönünü gösteren cümle unsuru olarak tanımlamıştır.

Hatiboğlu'na (1972: 136) göre, eylemin anlamını, yer, zaman, sebep, nitelendirme veya ölçü bakımlarından tamamlayan, yönelme, kalma, çıkma durumlarından birinde bulunan veya ilgeçle kullanılan tümlece dolaylı tümleç denir.

Ulaş'a (2003: 14) göre, yüklem anlamını yönelme, bulunma, ayrılma yönlerinden tamamlayan tümleçlere dolaylı tümleç denir.

Karahan'a (2008: 55) göre "Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, yer tamlayıcısıdır." tanımı yer almaktadır. Karahan, dolaylı tümleç olarak bilinen ögeyi yer tamlayıcısı olarak adlandırmaktadır.

Bir cümlede dolaylı tümleci bulmak için yükleme "nerede?" ,"nereye?" "nereden?" gibi sorular sorulur.

"Bir el omzuma dokundu." (A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:123)

Dolaylı Tümleç

2.1.3.2.5. Zarf Tümleci

Atabay, Özel ve Çam'a (2003: 62) göre " Tümcede yüklemi zaman, yer, yön, ölçü, durum, nitelik, kimi zaman da gösterme ve soru gibi özellikler yönünden tamamlayan ögeye belirteç tümleci denir."

Delice (2003: 140) zarf tümlecini, zarfsayan kılış fiillerinin zorunlu, oluş ve isim cümlelerinin seçimlik olarak istediği cümle unsuru olarak tanımlamıştır.

Karahan'a (2008: 57) göre "Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesidir."

Ulaş'a (2003: 16) göre "Yüklemin anlamını yer, yön, zaman, durum, miktar gibi yönlerden tamamlayan tümleçlerdir." gibi tanımlar yapılmıştır.

Bir cümlede zarf tümlecini bulmak için yükleme "nasıl?", "niçin?", "neden?", "ne zaman?", "ne kadar?" gibi sorular sorulur.

"Telefon açılınca ömrümde ilk defa sessizlik denen şeyi duydum."

Zarf Tümleci Zarf Tümleci

(A.H.Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:151)

2.1.3.2.6. Edat Tümleci

Bu öge kaynakların tümünde yer almamaktadır. Ulaş'a (2003: 17) göre "Yüklemin anlamını amaç, araç, birliktelik, özgürlük yönlerden tamlayan, edatlarla kurulmuş tümleçlere edat tümleci denir."

Bir cümlede edat tümlecini bulmak için yükleme "kiminle?", "neyle?", "kim için?", "ne için?" soruları sorulur.

"Bununla beraber, bu şüphe ve onun getirdiği küçük facia havası da hoş"

Edat Tümleci

gitmez değildi." (A.H. Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:167)

2.1.3.2.7. Cümle Dışı Unsur

Karahan'a (1999: 59) göre, cümlenin kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan unsurlara cümle dışı unsurlar denir.

Delice (2003: 141) cümle dışı unsurla ilgili olarak, cümlenin temel ögesi olan yükleme doğrudan bağlanamayan ve cümlede yargıyla anlam akrabalığı bulunmayan ancak cümleler arası bir yapısal bağ kuran ya da cümledeki yargıya hazırlık mahiyetinde söz bölükleri vardır ki, bunlar da cümle incelemesinde cümle dışı unsur adıyla zikredilmektedir, demiştir.

“Daha rahattı, daha emniyetli idi ve yüzünde o zamana kadar görmediğim bir

Cümle Dışı Unsur

hal vardı.” (A.H. Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:173)

2.1.3.3. Öbek

Uzun’a (2000: 18) göre, cümlede birbirine yakın olan ögeler arasındaki bütünlük öbektir. Bir başka deyişle, birden fazla sözlüksel öge ile kurulan bütünlük, öbektir.

Coşkun’a (2010) göre, bir cümlenin unsurlarına genel anlamda öbek denir. Bir tek kelimeye bile çağrıştırdıklarıyla birlikte ele alırsak öbek diyebiliriz. Bir dil anlamlı birimler olan seslerden meydana gelir. Sesler bir araya gelerek bağımlı ve bağımsız morfepleri oluşturur ve böylece kelime meydana gelir. Birkaç kelime bir araya gelerek öbekleri oluşturabildiği gibi, tek bir kelime de bize çağrıştırdıklarıyla öbek olabilir. Öbekler bir araya gelerek cümleleri oluştururlar.

Yukarıda öbekte ilgili verilen bilgilerden yola çıkarak, öbeğin cümle kavramı içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Cümle içerisinde yer alan öbekler, eylemin, kimin tarafından yapıldığını, kimi etkilediğini, ne zaman ve nerede gerçekleştiğini, hangi sebeple, hangi tarzda ve hangi vasıtayla gerçekleştiğini ifade eder.

2.1.3.3.1. Etkileyen

Eylemin gerçekleştiği esnada etkileyecek olan unsurdur.

“Behçet Bey, babasını çok sever, fakat pek az tanırdı.”

Etkileyen

(A. H. Tanpınar/Mahur Beste:28)

2.1.3.3.2. Etkilenen

Eylemin gerçekleştiği esnada etkilenecek olan unsurdur.

“Bununla beraber Halit Ayarcı bütün sözlerini tuttu.”

Etkilenen

(A.H. Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:216)

2.1.3.3.3. Zaman

Eylemin gerçekleştiği zamanı ifade eden unsurdur.

“Molla Bey, hayatının belki en büyük hüznünü oğlunun cilt atelyesini gördüğü gün duymuştu.” (A.H. Tanpınar/Mahur Beste:29)

Zaman

2.1.3.3.4. Mekan

Eylemin gerçekleştiği mekânı ifade eden unsurdur.

“Sabri Hoca konağa sık sık gidip gelmeye başladı.”

Mekân

(A.H. Tanpınar/Mahur Beste:73)

2.1.3.3.5. Vasıta

Eylemin hangi vasıtayla gerçekleştiğini ifade eden unsurdur.

“Behçet Bey, olduğu yerden biraz doğrularak, artık iyice karanlığa alışmış gözleriyle, odanın içinde, bir hafta evvel satın almış olduğu aynayı aradı.”

Vasıta

(A.H. Tanpınar/Mahur Beste:19)

2.1.3.3.6. Sebep

Eylemin hangi sebeple gerçekleştiğini ifade eden unsurdur.

“Bütün gün, vapur saatine kadar, anasını bir daha görmek için eve dönmek

Sebep

istemiş, bunu yapmamak için kendi kendisiyle çekişmişti.”

Sebep

(A.H. Tanpınar/Mahur Beste:77)

2.1.3.3.7. Tarz

Eylemin gerçekleşme biçimini, şeklini ifade eden unsurdur.

“Toplantı salonunu, yerini bana bırakarak herkesten evvel terk etti.”

Tarz

(A.H. Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü:351)

2.1.3.4. Cümlede Öbek-Anlam İlişkisi

Bireyler günlük yaşantılarını devam ettirebilmek için çevreleriyle iletişim kurmak ihtiyacı hissederler. Bireyler, çevreleriyle olan iletişimlerini dil ile gerçekleştirirler.

Bir dil, ne kadar çok işlenirse, o kadar çok zenginleşir. Dil zenginleştikçe, o toplumda yaşayan insanların duygu ve düşünce dünyaları da zenginleşir ve insanlar daha çok algılama, kavrama ve yorumlama becerisine sahip olurlar. Toplumda iletişim kurabilme, insanları eğitebilme, tabiatı şekillendirebilme ve düşünce üretimi, yani her şey dile bağlıdır. Dil çok mükemmel bir varlıktır. Dilin içinde farklı duygu ve düşünceler yüklü kelimeler ve kelime birliktelikleri vardır; dildeki bu birimlerden bazıları, canlı ve cansız varlıkların adlarını ve niteliklerini, bazıları da, varlıkların yaptıkları hareketleri, hareketlerin nasıl, ne zaman, hangi sebeple, hangi vasıta ile yapıldığını ve diğerlerini ifade eder. Doğru söz dizimli cümleler kurulmak isteniyorsa, bütün bunların idrak edilmiş olması şarttır (Coşkun, 2010: 250-251).

İletişim esnasında, doğru cümle kurabilmenin yolu, düşünme süreciyle başlar. Düşünmenin amacı, önce, ifade edilmek istenenler doğrultusunda, etkileyen ve etkileyecek olanların tespit edilmesi; eylemin, hangi tarzda, hangi vasıtayla, ne zaman ve ne nerede gerçekleştirileceğinin belirlenmesi; sonra, düşünülenleri ifade edecek anlamlı birimlerin kurulabilmesi için, beyindeki söz varlığının taranarak karşılıksız, eş ve zıt anlamlı kelimelerden anlama ve ahenge uygun seçimler yapılması, bunların anlamlı eklerle bir araya getirilmesi ve vurgu, ton, süre, durak gibi ezgi birimleriyle bezenmesidir (Coşkun, 2010: 256).

Cümle, anlamlı birimlerden oluşur. Cümlede bazen birkaç kelime bir araya gelerek, tek başına ana anlamlı birim oluşturabileceği gibi, bazen de sadece bir kelime ana anlamlı birim oluşturabilir (Coşkun, 2010: 260).

Kâinata bulunan bütün varlıklar, ana ve ara birimlerden meydana gelmiştir; bu sebeple, bu varlıkların aralarında belirli bir ahenk vardır. Bu ahengi fark edebilmenin yolu, onların anlamlı birimlerini algılayabilmek, kavrayabilmekten geçer. Meselâ, orman bütün kabul edilirse, ormanın içindeki ağaçlar bütüncükler, onları meydana getiren kök, gövde, dallar ve yapraklar ise ana birimlerdir. Ana birimler, birkaç benzer veya benzer olmayan birimden meydana geliyorsa, bu birimlerin her biri ara birim olarak da adlandırılabilir. Ana ve ara birimlerin her birinin ayrı birer görevi vardır. İnsanoğluna analiz ve sentez yapabilme becerisi kazandırmış bir eğitim, onun, varlıkları bütün, bütüncükler içinde çözümlenebilmesine, kavrayabilmesine, değerlendirip yorumlayabilmesine ve farklı olumlu-üretici düşünceler oluşturabilmesine imkân sağlar. Böylece insanlar, toplumlar ve çevre gelişir; dili anlamaya çalışan toplumlar, çevreye de (insan, tabiat) saygı gösterirler (Coşkun, 2010: 254).

Bir cümlede ana ve ara anlamlı birimleri algılayabilen insanlar, o cümledeki etkileyeni, etkileneni, zamanı, yeri, vasıtayı ve diğerlerini de rahatlıkla algılayabilirler. Burada önemli olan cümlelerdeki anlamı ön plâna çıkaran etkileyen, etkilenen, sebep, tarz gibi unsurların bilinçli olarak ifade edilmesidir. Bilinç, cümleyi ezgilendirmede olmazsa olmazlardandır.

Cümle bir anlamlı birimler topluluğudur. Bu anlamlı birimler topluluğunu oluşturabilmek için, iyi bir gözlemci olmak, çevreyi çözümleyebilmek gerekir; bunun yolu, analiz ve sentez becerilerine sahip olmaktan geçer. İnsanoğlu, varlıkları tanıyabilmek için, onların, bütünü bozmadan en küçük anlamlı birimlerini çözümleyebilmeli, bütün içindeki ana ve ara anlamlı birimleri birbirleriyle karşılaştırabilmeli; başka bir deyişle, hem bütünlerdeki anlamlı parçaları bulabilmeli, hem de anlamlı parçalardan bütünler oluşturabilmelidirler. Bunun için, her insan eğitim hayatında tasarım yapabilmeyi öğrenmeli, hatta sonuçta iyi bir tasarımcı olmalıdır. Bu beceriler, ona bütün içindeki aksak yönleri ayıklayabilme, değiştirebilme veya yeniden düzenleyebilme becerilerini de kazandıracaktır. Bütün bu becerileri kazanmanın yolu, elbette plânlı bir aile ve okul eğitiminden geçer (Coşkun, 2010: 253-254).

Fonetik- sentaks ilişkisinin kavranması ve kavratılması, okuma, konuşma, yazma ve dinleme becerileriyle ilgili aşağıdaki becerileri kazandıracaktır.

1. Ana ve ara anlamlı birimleri tespit edebilme,
2. Cümlede ara ve ana anlamlı birimler arasında, ahenge ve anlama uygun sürede okuyabilme ve konuşabilme,
3. Ana ve ara anlamlı birimlerin dünyasına girerek, onları çözümleyebilme ve cümleyi, onların duygu, düşünce dünyasını ifade edecek şekilde doğru tonlamalarla okuyabilme,
4. Okuma ve konuşma esnasında sesleri, doğru telâffuz edebilme,
5. Okuma ve konuşma esnasında sesin şiddetini ayarlayabilme,
6. Kelime ve kelime birlikteliklerinin okuma sürelerini, doğru ayarlayabilme,
7. Okurken ve konuşurken, ara ve ana birimleri oluşturan kelimeler arasında, kelimelerin duygu ve düşünce yüklerine uygun olarak ritmik duraklamalar yapabilme,
8. Konuşma esnasında, kelimeleri cümlenin ahengini oluşturacak şekilde seçebilme,
9. Konuşma esnasında kelime birlikteliklerinin tonlamalarını doğru yaparak, onları duygu ve düşünce dünyalarına uygun olarak ifade edebilme,

10. Okunan metinlerdeki ara ve ana anlamlı birimlerin, doğru oluşturulup oluşturulmadıklarını tespit edebilme,
11. Okunan metinlerdeki anlam hatalarını belirleyebilme,
12. Başkalarının konuşmalarındaki ara ve ana anlamlı birim, anlam ve ezgi hatalarını tespit edebilme,
13. Kelimeler arasında ses ahenginin olup olmadığını anlayabilme,
14. Konuşma ve yazıda cümlelerin doğru oluşturulup oluşturulmadığını tespit edebilme,
15. Cümledeki ana anlamlı birimlerle yüklem arasında ilişki kurabilme,
16. Ara anlamlı birimleri kendi gruplarındaki yüklemle ilişkilendirebilme,
17. Uzun bir cümleyi hızlı bir şekilde çözümlmeyi başarabilme,
18. Anlamlı birimlerin doğru oluşturulup oluşturulmadığını, yüklem vasıtasıyla tespit edebilme,
19. Her anlamlı birimi, ara anlamlı birimlerine ayırabilme,
20. Ana ve ara anlamlı birimlerdeki dilbilgisi unsurlarını tespit edebilme ve bu unsurlarla ilgili terimleri öğrenme,
21. Cümleyi okurken ana anlamlı birimler arasındaki duraklamalarda gerektiğinde nefes alabilme,
22. Cümleleri hafızada tutabilme,
23. Bir cümlenin, kaç cümlecikten meydana geldiğini tespit edebilme,
24. Cümledeki ortak unsurları tespit edebilme,
25. Ara ve ana anlamlı birimlerin ne ifade ettiğini anlayabilme ve açıklayabilme (zaman, mekan, tarz, sebep, etkileyen, etkilenen gibi yönlerden),
26. Kelime hazinesini zenginleştirebilme,
27. Deyimleri tespit edebilme,
28. Anlamlı birimler arasındaki uyumu ve uyumsuzluğu tespit edebilme,
29. Cümledeki eksik kelime ve kelime gruplarını tespit edebilme,
30. Anlatım bozukluklarını tespit edebilme,
31. Dilin inceliklerini kavrayabilme,
32. Noktalama işaretlerini, özellikle virgölün kullanımını kavrayabilme,
33. Güzel yazı yazma becerisine sahip olabilme,

34. Etkili dinleme becerisi kazanabilme,
35. Üretici düşünme gücüne sahip olabilme,
36. Cümlelerdeki uyumları algılayıp kavrayarak, günlük hayatta da uyum içinde yaşamayı öğrenebilme,
37. Roman, hikâye ve şiir tahlillerini yapabilme,
38. Yazar ve şairlerin üslûbunu anlayabilme.

Söz dizimi konusunun işlendiği derslerde sadece, özne, yüklem, nesne, zaman zarfı, yer tamlayıcısı gibi unsurlar üzerinde yoğunlaşmak, dil bilinci kazandırabilmede yeterli olmamakta, hatta çok yetersiz olmaktadır. Bunun yerine, dille ilgili hedeflere ulaşabilmek için, bu dersler, herkesin katılımı ve yorumuyla mutlaka fonetik-sentaks ilişkili olarak işlenmelidir (Coşkun, 2010: 261-263).

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırma konusu ile ilgili ulaşılan kaynaklardan bir tanesi aşağıda sunulmuştur.

Özgül (2002), “Türkiye Türkçesinde Cümle Ögelerine Yeni Bir Bakış Ve Onların İfade Vasıtaları” adlı çalışmasında Türkiye Türkçesinde yer alan cümle ögelerinin terim adları ve yapılarıyla ilgili ileri sürülen görüşlerin tümü incelemiş ve araştırmacının o terimler arasında uygun olduğunu düşündüğü terimler belirlemiştir. Ayrıca cümle ögesi mi? yoksa cümle unsuru mu? konusu üzerinde de durmuş ve cümle ögesi denmesi gerektiğine karar vermiştir. Bu araştırma, cümlenin ögeleri konusuyla ilgili olarak daha çok terim kargaşasına odaklanmış ve cümlenin ögeleri konusunda ortak terimler belirlenerek, belirlenen terimlerin kullanılması gerektiği görüşünü ortaya koymuştur.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama tekniği ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma deneysel nitelikte olup; çalışmada, yarı deneme modellerinden tek grup ön test-son test modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren

Araştırmanın çalışma evrenini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı, Muğla il merkezindeki Atatürk İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Koca Mustafendi İlköğretim Okulu, Sabri Acarsoy İlköğretim Okulu, 75. Yıl İlköğretim Okulu ile Akyaka Beldesindeki Cahit Belkıs Güneyman İlköğretim Okulu'nun 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

3.3. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı, Muğla il merkezindeki Atatürk İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Koca Mustafendi İlköğretim Okulu, Sabri Acarsoy İlköğretim Okulu, 75. Yıl İlköğretim Okulu ile Akyaka Beldesindeki Cahit Belkıs Güneyman İlköğretim Okulu'nun 8. sınıf öğrencilerinden rastgele yöntemle seçilen 100 kişi oluşturmuştur.

Tablo 1: Örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyete, okullara ve sınıflara göre dağılımı

Okul	8. Sınıf		Toplam
	K	E	
Sabri Acarsoy İ.Ö.O	8	10	18
Atatürk İ.Ö.O	8	7	15
Koca Mustafendi İ.Ö.O	6	7	13
Cumhuriyet İ.Ö.O	11	5	16
75. Yıl İ.Ö.O	8	10	18
Akyaka Cahit Belkıs Güneyman İ.Ö.O	11	9	20
Toplam	52	48	100

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan veriler, örnekleme oluşturan öğrencilere İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın Atatürk Teması'nda yer alan "Dil Devrimi" adlı metinden seçilen bir paragrafın verilerek; öğrencilerden bu paragraftaki etkileyen, etkilenen, vasıta, zaman, mekân ve sebeplerin ifade edildiği birimleri bulmalarının istenmesiyle elde edilmiştir.

Elde edilen veriler, parçalar üstü birimler ve anlamlı birimlerin terim adlarıyla ve anlam adlarıyla değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucu ses-söz dizimi

ilişkinini kavrayamadıkları tespit edilen öğrencilere 6 hafta süreyle öbek-anlam ilişkisini kavratmaya yönelik eğitim verilmiştir. Bu çalışma sonucunda öğrencilere başta verilen paragraf tekrar verilmiş; öğrencilerden bu paragraftaki etkileyen, etkilenen, vasıta, zaman, mekân ve sebeplerin ifade edildiği birimleri bulmaları istenmiştir. Elde edilen veriler, parçalar üstü birimler ve anlamlı birimlerin terim adlarıyla ve anlam adlarıyla değerlendirilmiştir. Cümlede öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasının dil becerilerini geliştirmede ne derece etkili olduğu, öbek-anlam ilişkisini kavratmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası elde edilen verileri karşılaştırarak tespit edilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

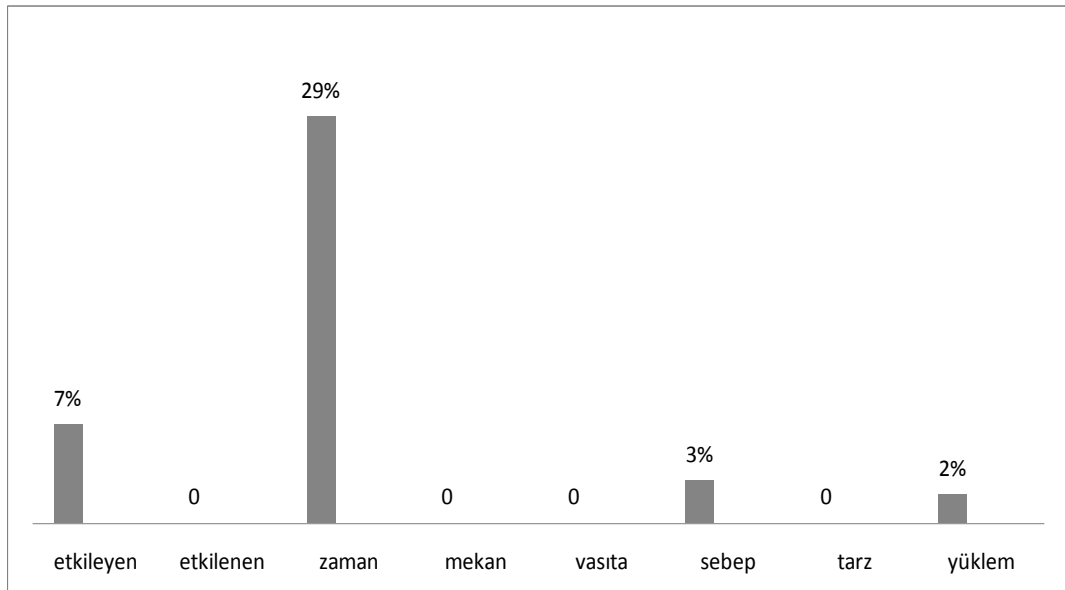
Bu bölümde, araştırmanın temel amacı ve alt problemleri doğrultusunda toplanan veriler sonucu elde edilen bulgulara ve ilgili yorumlara yer verilmiştir. Alt problemler doğrultusunda ulaşılan bulgular, dört ana başlık altında ele alınıp değerlendirilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

İlköğretim öğrencileri, cümleyi öğelerine ayırmada, en çok hangi ögeyi bulmakta zorluk yaşıyorlar?

Araştırmanın alt problemi doğrultusunda, öğrencilere İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan bir metinden seçilmiş bir paragraf verilmiş ve onlardan paragrafı oluşturan cümleleri öğelerine ayırmaları ve altlarına anlama dayalı terim adlarını yazmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki grafikte sunulmuştur:

Grafik 1: Ön Test Verilerine Göre Öğelerin Bulunma Oranları

Grafik 1 incelendiğinde, öğrencilerin en çok etkilenen, vasıta, mekân ve tarz öğelerini bulmakta zorlandıkları görülmüştür. Örnekleme oluşturan öğrenciler, ön test verilerinde, etkilenen, vasıta, mekân ve tarz öğelerini doğru olarak tespit edememişlerdir. Günümüz yaşam koşulları değerlendirildiğinde, bireylerin zamanı ve etkileyenleri çok önemsedikleri; buna karşılık etkilenen, mekân, vasıta ve tarzları önemsemedikleri görülmektedir. Bu durumun, bireylerin sadece eylemler ve eylemleri gerçekleştiren kişilere odaklanması, eylemin hangi mekânda, hangi tarzda ve hangi vasıtayla gerçekleştiği ve bu eylem sonucunda kimlerin etkilendiğini göz ardı etmelerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Cümleyi öğelerine ayırmada öğrencinin sözdizimi kurallarını kavrayamamış ve dört temel dil becerisini geliştirememiş olmasından kaynaklanan eksiklikler nelerdir?

Örnekleme oluşturan ön test verileri incelendiğinde, cümleleri öğelerine ayırmada öğrencilerin sözdizimi kurallarını kavrayamamış ve dört temel dil becerisini geliştirememiş olmasından kaynaklanan hatalar tespit edilmiştir.

Örnek:

“Bu inançla Atatürk’ün önderliğinde Ankara’da geniş bir kurul oluşturularak

Mekân

dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır.”

(Sabri Acarsoy İlköğretim Okulu/Kız öğrenci)

Araştırmanın ön test ve son test uygulamalarında kullanılan metinde yer alan bu cümlede, öğrenciler, sözdizimi kurallarını kavrayamadıkları için, bulunma hâli eki almış kelimeyi, anlamlı bir birimin parçası olup olmadığını tespit etmeksizin dolaylı tümleç olarak belirlemişlerdir.

Örnek:

“Bu inançla Atatürk’ün önderliğinde Ankara’da geniş bir kurul oluşturularak

Etkileyen

dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır.”

(Atatürk İlköğretim Okulu/Erkek öğrenci)

Örnekleme oluşturan öğrenciler, söz dizimi kurallarını kavrayamadıkları için aynı cümle içerisinde bu kez kişi ya da canlı bir varlığı ifade eden kelimeyi, tamlama oluşturup oluşturmadığına bakmaksızın ‘etkileyen’ olarak belirlemişlerdir.

Örnek:

“ ‘Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak’ amacını güden dernek daha

Sebep

sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.”

(Akyaka Cahit Belkıs Güneyman İlköğretim Okulu/Kız öğrenci)

Öğrenciler, bu cümlede altını çizdikleri kelime grubunun tamlama oluşturduğunu fark edememiş ve cümleyi öğelerine doğru ayıramamışlardır. Bunun bir sebebi, öğrencilerin söz dizimi kurallarını kavrayamamış olmasıdır; diğer sebebi, öğrencilerin dört temel dil becerilerini geliştirememiş olmasıdır. Oysa okuma becerisini üst seviyede geliştiren bir öğrenci, bu cümleyi, duraklara dikkat ederek ‘dernek’ kelimesine kadar duraksamadan okuyacak ve cümleyi doğru tahlil edebilecekti.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Cümleyi öğelerine ayırmada sadece şekle bağlı kalmaktan kaynaklanan eksiklikler nelerdir?

Bugünkü eğitim sistemimizde, cümlenin öğeleri konusunun, özne, belirtili ve belirtisiz nesne, zarf tümleci ve dolaylı tümleş gibi öğeleri içeren şekle dayalı klasik yöntemle işlenmesi, öğrencileri anlamdan uzaklaştırıp şekle yöneltmekte ve onları ezbere alıştırmaktadır. Ayrıca şekle dayalı klasik yöntemde belirlenmiş öğeler, öğrencilerde anlam karmaşası yaratacak türdedir. Öğelerin anlamları incelendiğinde, hem zaman, hem miktar, hem de tarz bildiren kelime ya da kelime gruplarının zarf tümleci ögesi içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bu durum öğrencilerin olayları algılama ve kavrama becerilerini köreltmekte yani dil becerilerinin gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Örnek:

“Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür.”

Vasıta

(Cumhuriyet İlköğretim Okulu/Kız öğrenci)

Araştırmanın ön test ve son test uygulamalarında kullanılan metinde yer alan bu cümlede, öğrenciler, şekle dayalı klasik yöntemde yükleme sorular sorarak öğeleri tespit etmeye yönlendirildikleri için anlamı göz ardı ederek yükleme sordukları soruların cevapları doğrultusunda kelime ya da kelime gruplarının terim adlarını belirlemişlerdir. Bu durum, öğrencilerin metni derinliğine okumadan yükleme odaklanmalarına sebep olduğu için ‘cemiyet kanalıyla’ kelime grubunun ‘yürütülmesini’ kelimesiyle birleşerek bir tamlama oluşturduğunu fark etmelerini engellemiş ve onları hata yapmaya sevk etmiştir.

Örnek:

“Bu amaçla 12 Temmuz 1932’de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur.”

Mekân

(Atatürk İlköğretim Okulu/Kız öğrenci)

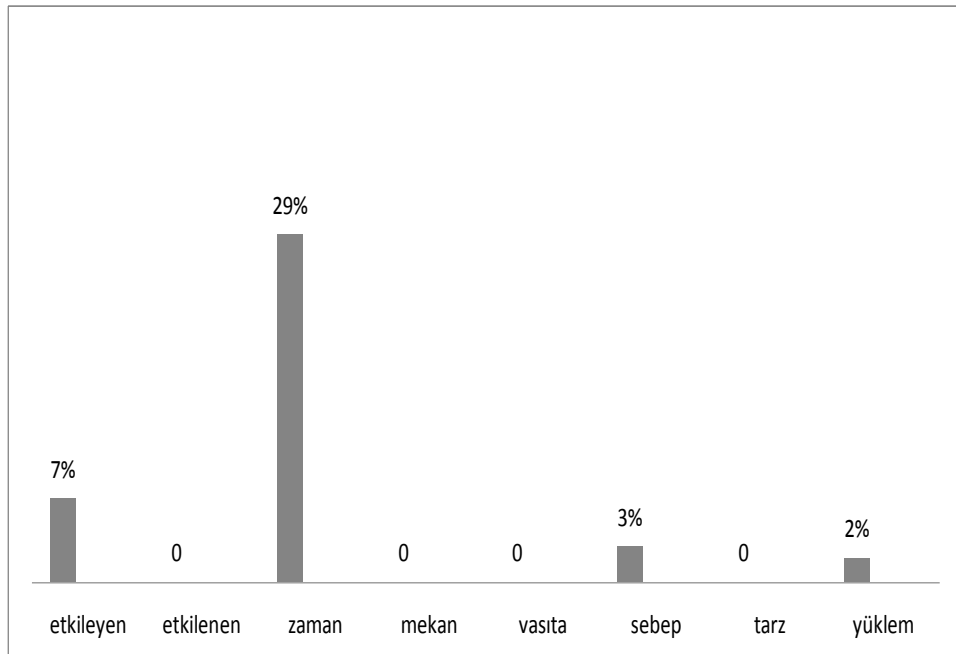
Bu cümlede, öğrenciler, şekle dayalı klasik yöntemde yükleme soru sorarak cümle öğelerini tespit ettikleri için, yükleme ‘nerede?’ sorusunu sormaya yönelmişler ve ‘Türk Dili Tetkik Cemiyeti’ kelime grubunu mekân ögesi olarak belirlemişlerdir. Öğrenciler burada şekle bağlı kaldıkları ve anlamı göz ardı ettikleri için hata yapmışlardır.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin cümleyi öğelerine ayırma konusundaki ilk çalışmaları ile öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasından sonraki çalışmaları arasında gelişim var mıdır?

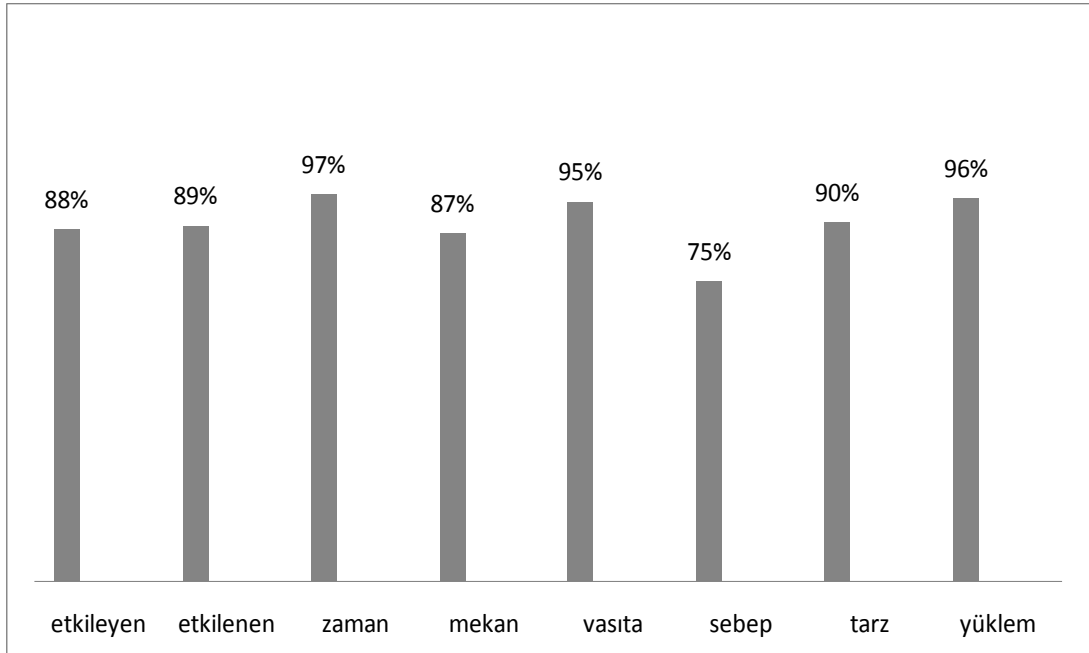
Örnekleme oluşturan öğrencilerin ilk çalışmaları ve öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasından sonraki çalışmaları incelendiğinde, başarı oranlarında anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki grafiklerde öğrencilerin ön test ve son test verilerine göre öğeleri tespit etme oranları sunulmuştur.

Grafik 1: Ön Test Verilerine Göre Öğelerin Bulunma Oranları

Grafik 1 incelendiğinde, örnekleme oluşturan öğrencilerin, kendilerine verilen paragraftaki cümlelerde bulunan etkilenen(% 0), mekân(% 0), vasıta(% 0) ve tarz(% 0) öğelerini tespit edemedikleri görülmüştür. Ayrıca örnekleme oluşturan öğrenciler, kendilerine verilen paragrafta bulunan cümlelerdeki etkileyen ögesini %7, sebep ögesini %3, yüklem ögesini %2 oranlarında tespit edebilmişlerdir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin ön test verileri incelendiğinde, öğrenciler, %29'luk bir oranla en çok zaman ögesini tespit edebilmişlerdir.

Grafik 2: Son Test Verilerine Göre Öğelerin Bulunma Oranları

Grafik 2 incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrenciler, kendilerine verilen paragraftaki cümlelerde bulunan sebep ögesini %75, mekân ögesini %87, etkileyen ögesini %88, etkilenen ögesini %89, tarz ögesini %90, vasıta ögesini %95, yüklem ögesini %96 ve zaman ögesini %97 oranında tespit edebilmişlerdir. Grafik 2'deki oranlar dikkate alındığında, öğrenciler, %75'lik bir oranla en az sebep ögesini; %97'lik bir oranla en çok zaman ögesini tespit edebilmişlerdir.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin sebep ögesini tespit edememe nedeni olarak, yaşam koşullarının bireyleri sorgulamaktan uzaklaştırmasıyla, bireylerin, olayların nedenlerinden çok sonuçlarına odaklanmaları düşünülebilir.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin ön test ve son test verileri karşılaştırıldığında iki çalışma arasında mana bakımından, anlamlı olumlu bir fark göze çarpmaktadır. Öğrencilerin her iki çalışmada en çok tespit edebildikleri öge zaman ögesi olmuştur.

Zaman bütün bireylerin hayatında önemli bir yer tuttuğu; bireyler, eylemlerini zamanla gerçekleştirdiği ve özellikle öğrenciler, sınavlarda zamana karşı yarıştıkları için, örnekleme oluşturan öğrencilerin en çok zaman ögesini tespit edebildikleri düşünülebilir.

Örnek:

“ ‘Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak’ amacını güden dernek daha

Sebep

sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.”

Vasıta

(75. Yıl İlköğretim Okulu/Erkek öğrenci-Ön test verisi)

“ ‘Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak’ amacını güden dernek / daha
Etkileyen

sonra / Türk Dil Kurumu adıyla / başarılı çalışmalarını / sürdürür.”

Zaman

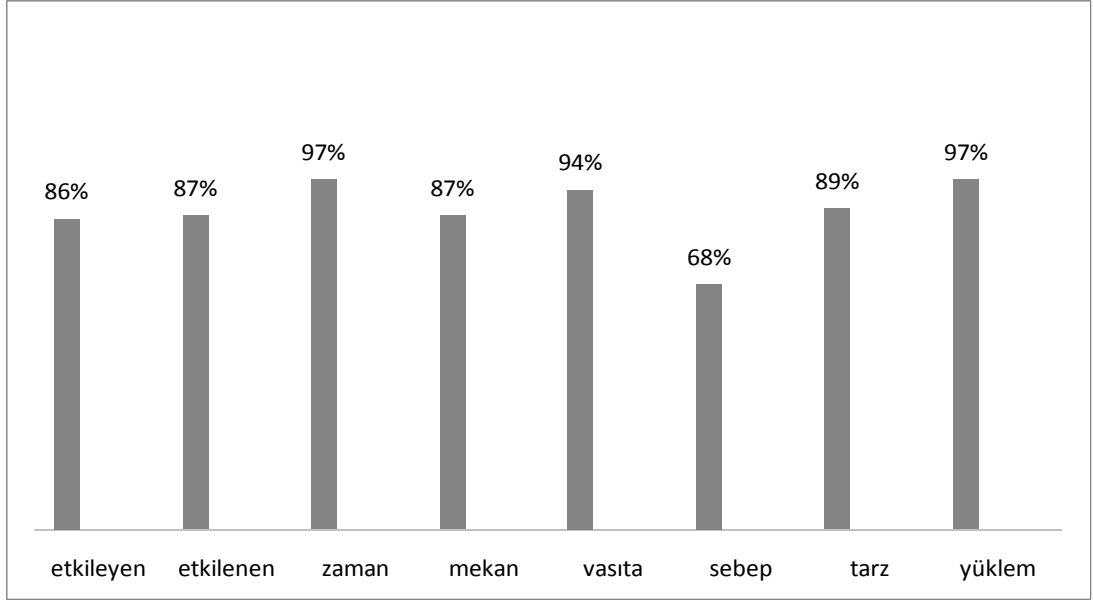
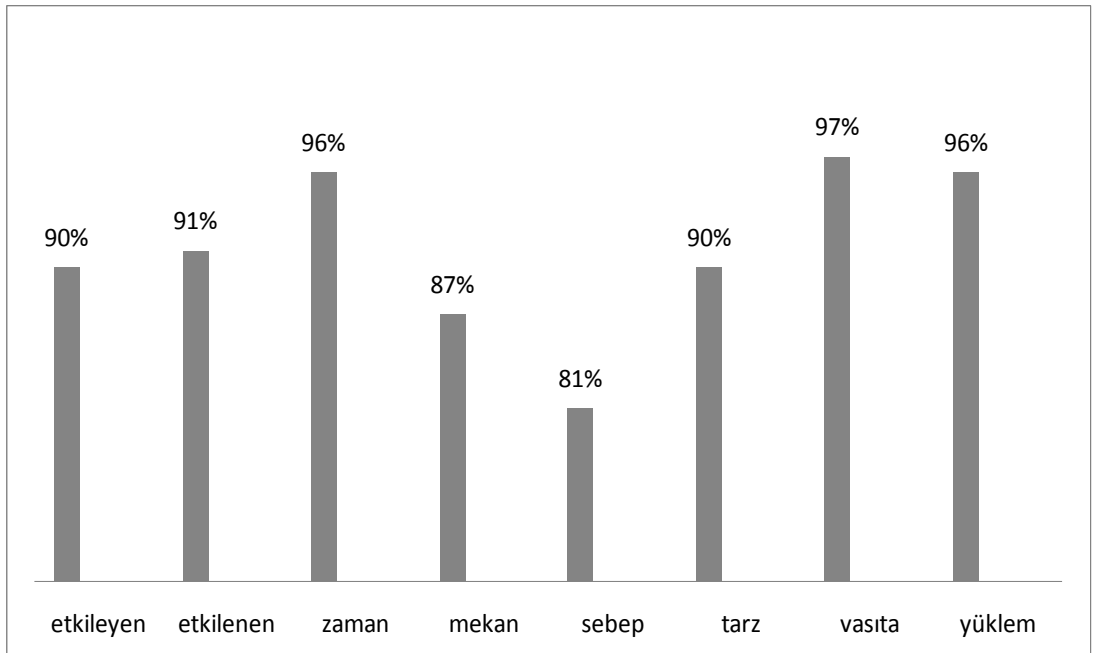
Vasıta

Etkilenen

Yüklem

(75. Yıl İlköğretim Okulu/Erkek öğrenci-Son test verisi)

Örnekleme oluşturan bu öğrenci, ön test uygulamasında kendisine verilen cümleyi bu şekilde ögelerine ayırmış ve hiçbir ögeyi doğru tespit edememiştir. Dolayısıyla başarı oranı %0’dır. Fakat bu öğrenci öbek-anlam ilişkili cümle tahliline yönelik aldığı 6 haftalık eğitimden sonra bu cümleyi ögelerine doğru olarak ayırmış ve son test uygulamasında başarı oranını %100’e çıkarmıştır.

Grafik 3: Son Test Verilerine Göre Erkeklerin Başarı Oranları**Grafik 4: Son Test Verilerine Göre Kızların Başarı Oranları**

Grafik 3 ve Grafik 4 incelendiğinde, örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyet dağılımına göre son test başarı oranları görülmektedir. Buna göre, hem erkeklerin hem de kızların en az tespit edebildikleri öge “sebep” ögesi olmuştur. Örnekleme

oluşturan kız ve erkek öğrencilerin en fazla tespit edebildikleri ögeler farklılık göstermiştir. Kızlar en fazla %97'lik bir oranla “vasıta” ögesini tespit etmişken; erkeklerin en fazla %97'lik bir oranla “zaman” ve “yüklem” ögelerini tespit ettikleri görülmektedir. Buradaki farkın cinsiyet özellikleriyle doğrudan ilgisi olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar bayanların erkeklere göre daha detaycı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden bayanların eylemin hangi vasıtayla gerçekleştiğine dikkat etmesi muhtemeldir. Buna karşılık erkeklerin ailedeki rolleri sebebiyle yüklenen ögeye daha çok dikkat ettikleri düşünülebilir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

- Yapılan anket çalışması sonuçlarına göre; ön test verilerine bakıldığında öğelerin bulunma oranı; “mekân” ve “tarz” % 0, “etkilenen” % 0 , “vasıta” % 0, “yüklem” % 2, “sebepl” % 3, “etkileyen” % 7 ve “zaman” % 29’dur.
- Son test verileri incelendiğinde ise öğelerin bulunma oranı; “sebepl” % 75, “mekân” % 87, “etkileyen” % 88, “etkilenen” % 89, “tarz” % 90, “vasıta” % 95, “yüklem” % 96 ve “zaman” % 97’dir.
- Son test verilerine bakıldığında kızlar % 93, erkekler % 91 oranında başarılı bulunmuştur. Son test verilerine göre kızlar erkeklerden % 2 oranında daha başarılıdır.
- Bu çalışma sonucunda belirlediğimiz anlama dayalı yöntemin, cümlede öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasını ve bu yolla dil becerilerinin geliştirilmesini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

5.2. ÖNERİLER

- İlköğretim II. kademe öğrencileri, Türkçe dersinin genel hedefleri çerçevesinde, dille tanış ve dört temel dil becerisine sahip olan, kelimelerin duygu ve düşünce dünyasına girebilen ve sözdizimi kurallarını benimseyen bireyler olarak yetiştirilmelidir. Bunun için en büyük görev Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Bu amaçla fonetik, sentaks ve semantik konusunda bilinçli öğretmenler yetiştirilmelidir.
- Ses söz dizimi ilişkisinin sağlıklı kurulabilmesi için öğrencilere dilin kuralları iyi kavratılmalı, öğrencilerin kelime ve kelime gruplarının duygu ve düşünce dünyalarına girebilmeleri sağlanmalıdır.
- İlköğretim Türkçe dersi müfredatındaki “Cümlenin Öğeleri” konusunda anlama dayalı yöntem ön plana alınmalı, şekle dayalı klasik yöntem sadece SBS gibi sınavlar için ve müfredatta zorunlu olduğu için öğretilmelidir.
- İletişim araçlarının öğrencilerin dil becerilerini geliştirmede etkisi büyüktür. Bu nedenle özellikle televizyonlardaki spikerlerin ve yazılı basındaki köşe yazarlarının ses söz dizimi ilişkisini kavramış olmaları ve dildeki anlamlı birimleri tespit edebilmeleri gerekmektedir. Kelime ve kelime gruplarının duygu ve düşünce dünyalarına girerek doğru kelimeleri seçmeli ve okuyucuların dil becerilerini olumlu yönde etkilemelidirler.
- Öğrencilerde mutlaka cümledeki birimler arasındaki uyumu kavramaya yönelik algı oluşturulmalıdır. Çünkü cümledeki birimler arasındaki uyumu algılayıp kavrayan bireyler, günlük hayatlarında da kendileriyle ve çevreleriyle uyum içerisinde yaşarlar.
- Müfredatta yer alan “Cümlenin Öğeleri” konusu günlük hayatla ilişkilendirilerek anlatılmalı, böylelikle öğrencilerin içinde buldukları ortamı gözlemlemeleri sağlanmalıdır. Çevrelerini gözlemleyen bireyler,

tabiatta bulunan ve yaşamlarını anlamlandıran küçük ve büyük parçaları keşfedecekleri için, onlara karşı olumlu tutumlar geliştireceklerdir. Bu yolla öğrencilere farkındalık becerisi kazandırılabilir.

- Cümledeki öbek-anlam ilişkisini kavrayan bireyler, cümleyi okurken ana anlamlı birimler arasındaki duraklamalarda gerektiğinde nefes alabilme, okuma ve konuşma esnasında sesin şiddetini ve okuma sürelerini doğru ayarlayabilme, konuşmada ve yazıda cümlelerin doğru oluşturulup oluşturulmadığını tespit edebilme ve başkalarının konuşmalarındaki ara ve ana anlamlı birim, anlam ve ezgi hatalarını tespit edebilme becerilerine sahip olacakları için, öğrencilerin dört temel dil becerilerini geliştirmede, öbek-anlam ilişkili cümle tahlillerinden mutlaka yararlanılmalıdır.
- Cümlede öbek-anlam ilişkisinin kavratılmasının diğer dersler üzerindeki etkisi araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ADALI, Oya (2003). *Anlamak ve Anlatmak*, Pan Yayıncılık, İstanbul, s.32.
- AĞCA, Hüseyin (1999). *Sözlü Anlatım*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık; Ankara.
- AKÇATAŞ, Ahmet (2002). *Dile Hâkimiyetin Geliştirilmesinde Verimli Okumanın Önemi*, Türk Dili, Sayı:604, s.308-313.
- AKSAN, Doğan (1997). *Anlambilim Anlambilimin Konuları ve Türk Anlambilimi*, Ankara.
- AKTAŞ, Şerif ve Osman Gündüz. (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akçağ Yayınları; Ankara.
- AKYOL, Hayati (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- ARZU, Fatıma Zehra (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Ölçümü ve Değerlendirilmesi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ATABAY, Neşe, Sevgi Özel ve Ayfer Çam (2003). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*, Papatya Yayıncılık; İstanbul.
- AYTAŞ, Gıyasettin (2003). *Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü*, Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, Sayı: 13, s.155-160.
- CİHANGİR, Zeynep (2000). *Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisinin Başkalarını Dinleme Becerilerine Etkisi*, Ankara Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- . (2004). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*, Nobel Yayınevi, Ankara.

COŞKUN, M. Volkan (2000a). “Türkiye Türkçesinde Vurgu, Ton ve Ezgi”, Türk Dili, S. 584, s. 126-130.

—————. , AÇIK, Nilgün (2004, Aralık). *İlk Öğretimden Orta Öğretime Geçişte Türkçenin Önemi*, Orta Öğretimde Yeniden Yapılanma Sempozyumu’nda sunulan bildiri, Millî Eğitim Bakanlığı.

—————. , Mustafa SARGIN (2007). *Yapılandırmacı Yaklaşım Çerçevesinde İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Strateji*, 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Editör: Ergin Erginer, s. 334-337, C. 1, Tokat.

—————. (2008). *Türkçenin Ses Bilgisi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

—————. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

ÇELEBİ, H. Murat (2007). *İlköğretim I ve II. Kademe Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi (Muğla Örneği)*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇETİN, Didem (2008). *Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Birinci Sınıf Öğrencileri İle Mezun Olan Öğrencilerin Sesli Okuma Becerilerinin Parçalarıüstü Birimler Açısından Karşılaştırılması*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇİFTÇİ, Musa (2000). *Sesli Okuma*, Bilge, Sayı: 24, s. 178-184.

ÇONGUR, H. Rıdvan (1995). *Söz Sanatı (VII) “Konuşmanın Temel Öğeleri”*, Dil Dergisi (TÖMER), Sayı: 36, s.54-60.

—————. (1999). *Söz Sanatı, Güzel Söz Söyleme*, TRT; Ankara.

DEMİREL, Özcan (1999). *Türkçe Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

—————. (2000). *Türkçe Öğretimi* (2. Baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara.

—————. (2003). *Türkçe Öğretimi* (5. Baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara.

DÖKMEN, Üstün (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 9-10.

—————. (2005). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

EDİSKUN, Haydar. (1963). *Yeni Türk Dilbilgisi*, İstanbul.

EMRE, A. Cevat. (1954). *Türkçede Cümle I*, TDAY-Belleten.

ERGİN, Muharrem (2000). *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Basım, İstanbul.

—————. (2003). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım-Yayım.

GENCAN, Tahir Nejat. (1975). *Dilbilgisi*, 3. baskı, İstanbul.

GORDON, Thomas,(1999). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi (E.Ö.E)*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

GÜLENSOY, Tuncer. (1995). *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri.

GÜNEŞ, Firdevs. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

GÜNEŞ, Sezai (2003). *Anlatım Bilgisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları; İzmir.

HATİPOĞLU, Vecihe (1972). *Türkçenin Sözdizimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

HOPPE, Michel H.(2006). *Active Listening: Improve Your abeylitiy to Listening and Lead*, Greensboro, NC, USA.

İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Pasifik Yayınları.

KANTEMİR, Enise (1997). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Engin Yayınları; Ankara.

KARAGÜL, Sedat. (2010). *İlköğretim 6-8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programında Belirtilen Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulayabilme*

Düzeyi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KARAHAN, Leyla (2000). *Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine*, Gramer Bilim ve Uygulama Kolu Toplantısı.

—————. (2004). *Belirtisiz Nesnenin Sözdizimindeki Yeri Üzerine*, V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I; Ankara.

KAVCAR, Cahit; OGUZKAN, A. Ferhan; SEVER, Sedat (2005). *Türkçe Öğretimi* (8. Baskı), Engin Yayınevi, Ankara, s.41.

—————. , OGUZKAN, A. Ferhan; AKSOY, Özlem (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Anı Yay., Ankara.

KURT, M. Hakkı (1998). *Dilbilgisi*, 7, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

MACKAY, Ian (1997). *Dinleme Becerisi*, İlkaynak Yayınevi, Ankara, s.9.

MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar)*, Ankara.

MEHMEDOĞLU, Alâeddin (2001). *Türk Dilinde Bağlı Birleşik Cümle Söz Dizimi*, Aşyan Yayınları, Adapazarı.

ONAN, Bilginer (2005). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü*, Gazi Üniversitesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). s.158.

ÖZ, M. Feyzi (2006). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

ÖZBAY, Murat,(2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Akçağ yayınları, Ankara.

—————. (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri*, Öncü Kitap; Ankara.

—————. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II* (2. Baskı), Öncü Basımevi, Ankara.

ÖZDEMİR, Emin (1999). *Yazınsal Türler*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

ÖZER, Zuhar,(1996). *Duyuları İşitebilme Becerisi, Etkin Dinleme*, Bilim Teknik Dergisi, Ekim Sayısı, s.56–60.

ÖZKAYA, Perihan Gülce. (2012). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Sesli Okuma Becerilerine Tekerleme Eğitiminin Etkisi*, Muğla Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

SARGIN, Mustafa (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma Becerilerinin Değerlendirilmesi (Muğla İli Örneğinde)*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

SEVER, Sedat (1997). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara.

SMITH, Deborah Deutsch (1979). *The Improvement of Children's Oral Reading through the Use of Teacher Modeling*, Journal of Learning Disabilities, Volume 12, Number 3, pp. 39-42. 28.01.2008 tarihinde, ebscohost veri tabanından alınmıştır.

TAŞER, Suat (2000). *Konuşma Eğitimi*, Papirüs Yayınevi; İstanbul.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Basımevi; Ankara.

TELMAN Nusret ve Pınar ÜNSAL (2005). *İnsan İlişkilerinde İletişim*, Pilon Yayıncılık, İstanbul.

TEMİZYÜREK, Fahri; ERDEM, İlhan; TEMİZKAN, Mehmet (2007). *Konuşma Eğitimi*, Öncü Basımevi, Ankara, s.257.

TEMUR, Turan,(2001), *Dinleme Becerisi*, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1–8, Editör: Leyla Küçükahmet, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.62.

TUNCER, Hüseyin. (2009). *Anlatma Teknikleri (Konuşma, Yazma)*, Orkun Kitabevi, İzmir.

ULAŞ, A. Halim. (2003). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Aktif Yayınevi; Ankara.

UNGAN, Suat. (2007). *Yazma Becerisinin Geliştirilmesi ve Önemi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 23. (2007/2).

ÜNALAN, Şükrü (2001). *Türkçe Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

YALÇIN, Alemdar (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*, Akçağ Basım-Yayımları, Ankara, s.47.

YANGIN, Banu (1999). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları, Ankara.

EKLER

Ek 1: Uygulamada Kullanılan Metin**DİL DEVRİMİ**

...

Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.

Cemil SÖNMEZ

Ek 2: Araştırmanın Ön Test Uygulama Örnekleri

Sabri Acaşay (Erkek Öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin “ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP” terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

“Bu inançla Atatürk’ün önderliğinde Ankara’da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932’de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. “Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak” amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.”

Koca Mustafa Kemal Atatürk (Erkek Örneği)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin

Etkileyen Mekan

gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü

ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini

zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi

Zaman

millileştirmek halka yakınlaştırmak", amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu

sebeP

adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Sabri Acaşay İ.Ö.Ö. (Kis. Öpreni)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, ~~VARSA~~ VASİTA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin mekan

gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü Etkileyen

ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini Etkileyen

zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi Zaman Etkileyen

millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu SebeP Etkileyen

adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

75. Yıl İ.O.O. (Erkek öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kuruluş oluşturularak dilimizin
 gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
 ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini
 zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi
 millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
 adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Mekan etkileyen

etkileyen

Zaman vasıta

SebeP

vasıta

Atatürk'ün (Kıbrıs) (Kıbrıs)
 Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin mekan gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü örne ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini etkileyen zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi SebeP Zaman Etkilenen millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu mekan adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Atatürk (E. Ö. (Erkek Örneği))
 Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Atatürk'ün Ankara'da geniş bir kuruluş oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. (Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.)

"Bu inanca Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kuruluş oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. (Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.)"

Sadece 4. cümlede zaman bulunmuş. Diğerleri yanlış.
21 öpeden 1 öpe bulunmuş.
B.O = % 4,7

Akyolca Cahit Belkis Güneşman i.s.o (Kız Öğrencisi)
 Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin
 etkileyen mekan etkilenen

gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
 sebep

ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini
 araç mekan

zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi
 zaman mekan

millileştirmek halka yaklaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
 mekan

adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Cumhuriyet i. d. o. (Kiz. d. b. r. e. c. i)
 Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, YASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız. *arag*

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin *Mekan* gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini *Yasita* zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi *Zaman* millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu *Mekan* adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Cumhuriyet 1.0.0 (Etkel Örneği)
 Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin

mekan

gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır; Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü

etkilenen

ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini

Vasita

zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi

Zaman

millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu

adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

etkilenen

75. Yıl İ.D.O (Kız Öğrenci)
 Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin “ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP” terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

“Bu inançla Atatürk’ün önderliğinde Ankara’da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin
 gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
 ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini
 zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932’de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. “Dilimizi
 millileştirmek halka yakınlaştırmak” amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
 adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.”

Koca Mustafa Kemal Atatürk (Kız öğrenci)
Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri ögelerine ayırınız. Daha sonra cümlede ögelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Ek 3: Araştırmanın Son Test Uygulama Örnekleri

Koca Mustafendi i.Ö.D (Etilik Öğrenci)
Son Test Uygulama Örneği

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca/Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak/dilimizin
Vasita tarz
gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar/yapılır. Giderek/bu çalışmalar içinde/örgütlü
SebeP zaman mekan
ve merkezi çalışmanın gereği/belirir. Atatürk/bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini/
etkilenen y. etkileyen etkilenen
zorunlu görür. Bu amaçla/12 Temmuz 1932'de/Türk Dili Tetkik Cemiyeti/kurulur. "Dilimizi
y. vasita zaman etkilenen y.
millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek/daha sonra/Türk Dil Kurumu
sebeP etkileyen zaman vasita
adıyla/başarılı çalışmalarını/burdür."
etkilenen y.

Koca Mustafa'dı İ.S.O (212 Öğrenci)
San Test Uygulama Örneği

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca/Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak/dilimizin
Vasıta Mekan Tarz
gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda/çalışmalar yapılır. Giderek/bu çalışmalar içinde/örgütlü
Sebeup Etkilenen Zaman Mekan
ve merkezi çalışmanın gereği/belirir. Atatürk/bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini/
Etkilenen Z. Etkileyen Etkilenen
zorunlu görür. Bu amaçla/12 Temmuz 1932'de/Türk Dili Tetkik Cemiyeti/kurulur. "Dilimizi
Z. Vasıta Zaman Etkilenen Z.
millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek/daha sonra/Türk Dil Kurumu
Etkileyen Zaman Vasıta
adıyla başarılı çalışmalarını/sürdürür."
Etkilenen Z.

75. 711 1.Ö.Ö (Kız Öğrenci)
Son Test Uygulama Örneği

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri ögelerine ayırınız. Daha sonra cümlede ögelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin
vasita Mekan tara

gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
Etkilenen Y. zaman Mekan

ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini
Etkilenen Y. etkileyen Etkilenen

zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi
Y. vasita zaman Etkilenen Y.

millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
sebeP etkileyen zaman vasita

adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."
Etkilenen Y.

15.11.19.0 (Kısa Sıra)
San Test Uygulama Örneği

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca/Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak/dilimizin
vasıta tarz
gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda/çalışmalar yapılır. Giderak/bu çalışmalar içinde/örgütlü
sebebe etkilenen y. zaman mekan
ve merkezi çalışmanın gereği/belirir. Atatürk/bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini/
etkilenen y. etkileyen etkilenen
zorunlu görür. Bu amaçla/12 Temmuz 1932'de/Türk Dili Tetkik Cemiyeti/kurulur. "Dilimizi
y. vasıta zaman etkilenen y.
millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek/daha sonra/Türk Dil Kurumu
etkileyen zaman vasıta
adıyla/başarılı çalışmalarını/sürdürür."
etkilenen y.

Atatürk 10.0 (Erkek Öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca / Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak / dilimizin
 gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek / bu çalışmalar içinde / örgütlü
 ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini /
 zorunlu görür. Bu amaçla / 12 Temmuz 1932'de / Türk Dili Tetkik Cemiyeti / kurulur. "Dilimizi
 millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek / daha sonra / Türk Dil Kurumu
 adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Handwritten annotations:
 - Under "Bu inanca": Vasıta
 - Under "Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak": Tarz
 - Under "dilimizin": Etkilenen
 - Under "çalışmalar": Etkilenen
 - Under "Giderek": Etkilenen
 - Under "bu çalışmalar içinde": Yökleme
 - Under "örgütlü": Zaman, Mekan
 - Under "bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini": Etkilenen
 - Under "Bu amaçla": Etkilenen
 - Under "12 Temmuz 1932'de": Zaman
 - Under "Türk Dili Tetkik Cemiyeti": Etkileyen
 - Under "kurulur": Yökleme
 - Under "Dilimizi": Etkilenen
 - Under "daha sonra": Zaman
 - Under "Türk Dil Kurumu": Etkilenen
 - Under "adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.": Etkilenen

Atatürk 100 (Kız Öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri ögelerine ayırınız. Daha sonra cümlede ögelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla/Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin/
 gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
 ve merkezi çalışmanın gereği belirir/ Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini/
 zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi
 millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
 adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Handwritten annotations: *vasita* (under "Bu inançla"), *Tarz* (under "Atatürk'ün önderliğinde"), *etkilenen* (under "gelişmesi ve zenginleşmesi"), *giden zaman mekan* (under "yapılır"), *etkilenen* (under "ve merkezi çalışmanın gereği belirir"), *giden etkileyen etkilenen* (under "Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini"), *Tarz etkilenen vasita zaman* (under "zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur."), *etkilenen güden* (under "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak"), *etkileyen Zaman Vasita* (under "daha sonra Türk Dil Kurumu"), *etkilenen güden* (under "adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür").

Alyaka Cahit Bekir (İsmaymen İ.O.O.
(Erkek Öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin
vasita tarz
gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
etkilenen Y. zaman mekan
ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini
etkilenen Y. etkileyen etkilenen
zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi
Y. vasita zaman etkilenen Y.
millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
etkileyen zaman vasita
adı ile başarılı çalışmalarını sürdürür."
etkilenen Y.

Alyanlar (Cahit Salkıs Hünyemir 1910)
(Kız öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığımız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca/Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak/dilimizin
vasita/ tarz
gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda/çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde/örgütlü
sebeap etkileneñ. zaman mekan
ve merkezi çalışmanın gereği/belirir. Atatürk/bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini/
etkilenen y. etkileyen etkilenen
zorunlu görür. Bu amaçla/12 Temmuz 1932'de/Türk Dili Tetkik Cemiyeti/kurulur. "Dilimizi
y. vasita zaman etkilenen y.
millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek/daha sonra/Türk Dil Kurumu
etkileyen zaman vasita
adıylabaşarılı çalışmalarını/sürdürür."
etkilenen y.

Cumhuriyet 10.0 (Erkek öğrenci)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak amacıyla güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Vasita Tarih
SebeP Etkileyen Zaman SebeP
Etkilenen Etkileyen Etkilenen
Yüklem Vasita Zaman Etkilenen
amaç Zaman Vasita
Vasita Etkilenen yüklem

Cumhuriyet i.ö.ö (kız öğrencisi)

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inançla Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin

Vasita tarz

gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü

SebeP etkilenen Y Zaman Mekan

ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini

etkilenen Y etkileyen etkilenen

zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi

Y Vasita Zaman etkilenen Y

millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu

SebeP etkileyen Zaman Vasita

adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

etkilenen Y

Sabah Akın (Köşemi)
Sın Test Uygulama Örneği

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca Atatürk'ün önderliğinde, Ankara'da geniş bir kuruluş olarak dilimizin
~~vasita~~ tarz
 gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılmış Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü
~~sebepe~~ etkilenen etkilenen
 ve merkezi çalışmanın gereği belirir Atatürk'ün bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini
~~etkilenen~~ etkileyen etkilenen
 zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur "Dilimizi
~~vasita~~ zaman etkilenen etkilenen
 millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu
~~etkileyen~~ zaman
 adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür.
~~vasita~~ etkilenen etkilenen

Sabri Açıyıcı (Etiler Öğretmeni)
Son Test Uygulama Örneği

Aşağıdaki paragrafı okuyarak cümleleri öğelerine ayırınız. Daha sonra cümlede öğelerine ayırdığınız birimlerin "ETKİLEYEN, ETKİLENEN, ZAMAN, MEKAN, VASITA VE SEBEP" terimlerinden hangisine karşılık geldiğini o birimlerin altına yazınız.

"Bu inanca Atatürk'ün önderliğinde Ankara'da geniş bir kurul oluşturularak dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi yolunda çalışmalar yapılır. Giderek bu çalışmalar içinde örgütlü ve merkezi çalışmanın gereği belirir. Atatürk bu işin bir cemiyet kanalıyla yürütülmesini zorunlu görür. Bu amaçla 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulur. "Dilimizi millileştirmek halka yakınlaştırmak" amacını güden dernek daha sonra Türk Dil Kurumu adıyla başarılı çalışmalarını sürdürür."

Vasita / Fark / Etkileyen
Etkileyen / Fark / Mekan
Etkilenen / Fark / Vasita
Yok / Zaman / Etkilenen / Fark
Etkileyen / Zaman / Vasita
Vasita / Etkilenen / Fark

Ek 4: Araştırma İzin Belgesi

T.C.
MUĞLA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

08 Eylül 2010

Sayı : B.08.4.MEM.4.48.00.04.322/ 2/461
Konu : Anket Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencilerinden Hale IŞIK'ın "Cümlede Öbek-Anlam İlişkisinin Kavratılması Yoluyla Dil Becerilerinin Geliştirilmesi (İlköğretim II. Kademe Öğrencileri Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında 20/09/2010-15/06/2011 tarihleri arasında İlimiz Merkezinde bulunan İlköğretim Okulları ve Ula Akyaka Beldesinde bulunan İlköğretim Okullarında, Safa ÇELEBİ'nin "İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sesli Okuma Becerilerinin Parçalarüstü Birimler Açısından Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında 20/09/2010-15/06/2011 tarihleri arasında İlimiz Merkezinde bulunan İlköğretim Okullarında ve Sümeyye YILDIZ'ın "Doğal Konuşmalardaki Vurgu ve Tonların İncelenmesi ve Duygu Tespiti (Televizyon Programları Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında 15 Şubat - 15 Haziran 2010 tarihleri arasında İlimiz Merkezinde bulunan İlköğretim Okullarında uygulama çalışması yapmaları ile ilgili Muğla Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığının 03/08/2010 tarih ve 1772 sayılı yazısı ile ekleri ve Araştırma Değerlendirme Formları ilişikte sunulmuştur.

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencilerinden Hale IŞIK'ın "Cümlede Öbek-Anlam İlişkisinin Kavratılması Yoluyla Dil Becerilerinin Geliştirilmesi (İlköğretim II. Kademe Öğrencileri Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında 20/09/2010-15/06/2011 tarihleri arasında İlimiz Merkezinde bulunan İlköğretim Okulları ve Ula Akyaka Beldesinde bulunan İlköğretim Okullarında, Safa ÇELEBİ'nin "İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sesli Okuma Becerilerinin Parçalarüstü Birimler Açısından Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında 20/09/2010-15/06/2011 tarihleri arasında İlimiz Merkezinde bulunan İlköğretim Okullarında ve Sümeyye YILDIZ'ın "Doğal Konuşmalardaki Vurgu ve Tonların İncelenmesi ve Duygu Tespiti (Televizyon Programları Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında 15 Şubat - 15 Haziran 2010 tarihleri arasında İlimiz Merkezinde bulunan İlköğretim Okullarında eğitim öğretim aksatılmamak kaydıyla, Okul Müdürlüğünce uygun görülmesi halinde ve uygun görülen saatlerde uygulama çalışması yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mustafa AKSAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
07/09/2010

Rifat ATA
Vali a.
Vali Yardımcısı

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hale IŞIK

Doğum Yeri : İzmir

Doğum Yılı : 1987

Medeni Hâli : Bekâr

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise: 2001 – 2005 : İzmir Menderes Lisesi

Lisans 2005 – 2009 : Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER